

FRANCE BEVK

Lukec in njegov škorec

MLADINSKA KNJIGA

1961

KNJIŽNICA SINJEGA GALEBA * UREJUJE IVAN MINATTI *
FRANCE BEVK:L U K E C I N N J E G O V Š K O R E C * ILUSTRIRAL MAKSIM
GASPARI * OPREMIL FRANCE SLANA *
IZDALA MLADINSKA KNJIGA * ZA ZALOŽBO ZORKA PERŠIČ *
TISK TISKARNE »JOŽE MOŠKRIČ« V LJUBLJANI

Otroci zelo ljubijo povesti, morda celo bolj nego pravljice, ki jih rajši gledajo na odru. Toda povest za mladino mora biti pisana živo, jasno, biti mora polna dogodivščin, abstraktnosti otroci ne ljubijo, ker jih ne razumejo. Življenje mora biti pestro, dejanje napeto, po možnosti malce eksotično, sicer jih ne zanima. Vsem tem zahtevam je skušal ustreči Bevk. To se mu je tudi posrečilo, kajti povest o Lukcu in njegovem škorcju Klepcu ustreza vsem tem zahtevam, poleg tega pa je pisatelj zelo spretno vpletel v zgodbo življenje slovenskega šolarčka v Italiji, kjer jih vzgajajo samo v italijanščini, pa otroci vendar ne pozabijo, da so Slovenci, temveč se še s ponosom imenujejo Slovence, in pa žalostno poglavje iz življenja našega ljudstva pod Italijo: njihovo izseljevanje v Argentino. Ti dve dejstvi dajeta povesti močan pečat sodobnosti ter bosta spominjali slovensko mladino v Jugoslaviji

njihovih bratov pod tujcem. V zaslugo moramo priznati pisatelju, da Je kljub svojemu odločnemu slovenstvu vseskozi pravičen nastopajočim Italijanom (učiteljica, kapitan in zdravnik na parniku, itd.), ter da nikjer ne moralizira, niti ne prikazuje glavne junaka kot pridnega Janezka, temveč kot resničnega otroka, z vsemi razposajenostmi. In vendar nam je Lukec ves čas simpatičen, ker se zavedamo, da je resničen otrok in da ne izvirajo njegova dejanja iz slabega srca, temveč iz mladostne prešernosti in brezskrbnosti.

(Iz ocene, ki jo je objavila leta 1932 ob prvem izidu knjige: Lukec in njegov Škorec, revija »Ljubljanski Zvon.«.)

V našem Lukcu je pisatelj strnil zgodbi iz knjig: Lukec in njegov škorec in Lukec išče očeta. Prvič je v strnjeni obliki izšel kot 5. zvezek Bevkovih izbranih mladinskih del. Ilustracije so delo slikarja Maksima Gasparija.

Nad lepo Vipavsko dolino je ležala jasna jesenska noč. Po nebu je plaval mesec, podoben velikemu zlatemu novcu. Zrcalil se je v Vipavi, ki se je tiho vila med zelenimi lokami in polji. Mesečina se je razlivala po zelenem listju drevja in po rjavih rebrih, se bleščala na stenah spečih hiš, pred katerimi so se razpenjale brajde. Igrala se je z listi košatih murv in pritlikavih smokev.

Mesečina je oblivala tudi belo vas, ki stoji na prijaznem holmu sredi doline. S korci krite hiše, tesno druga ob drugi kot kokoši na gredi, so se svetile kot podnevi. Vsa svetla je bila tudi borna kočica na samoti za vasjo. Spodaj je bila kovačija, a nad kovačijo kuhinja in izba.

Mesec je pokukal skozi okno v kočico. Zagledal je posteljo, ki je stala ob steni. V nji je ležala mati Marjeta. Zagrnjena je bila do ust, iznad odeje ji je gledal šilasti nos. Njen sin Lukec je ležal na široki klopi pod oknom. Eno roko je držal pod glavo, a usta je imel odprta, kakor da sanja o pečenih golobih, ki mu letijo v grlo.

Mesec je dolgo gledal Lukca in se mu smehljal. In kakor da deček čuti njegov pogled, se je zganil v spanju. Narahlo je odprl oči in za trenutek pogledal v svetlo oblo. Zdelo se mu je, da mu visi prav nad glavo rumen in dišeč kolač. Ko je zopet zaprl oči, ga je razločno videl v sanjah. Iztegnil je roke, ga zgrabil in nesel k ustom. Ugriznil ga je, sladek okus se mu je razlil po grlu. Ta kolač je imel čudovito moč, o kakršni se bere samo v bajkah. Pojedel ga je, že mu je tičala na glavi čudodelna čepica, ki ga je pokrivala prav do velikih ušes. Kdor ima tako čepico, se mu izpolni vsaka želja.

To je Lukec dobro vedel, saj je slišal in bral že nekatero pravljico. In četudi je vse doživljal le v sanjah, mu je od veselja poskočilo srce. Včasih si je srčno želel, da bi imel perutnice in bi mogel letati po zraku, kamor bi se mu zahotelo. Komaj je imel čepico, že mu je prišla ta želja. In glej, v hipu so mu zrasle perutnice.

»Hej!« je vzkliknil in odletel skozi okno.

Plaval je kot orel in se spustil na zeleno trato sredi temnega gozda. Okrog in okrog so stala visoka drevesa. Sredi jase je ležalo jezerce. Bilo je tako majhno, da je Lukčeva senca padala prav na drugi breg, in tako okroglo in jasno kot ribje oko.

Lukcu se je zdelo kot zrcalce. »Kakšen sem v kapi?« se je radoveden vprašal. Pristopil je, da bi se pogledal v mirni gladini. A glej, preveč se je

Rak ga je zgrabil za palec na nogi...

nagnil, čudodelna čepica se je pomuznila z glave in čofnila v vodo. Potegnil je vetrc in kapo odpihnil na sredo jezera.

»Joj!«

Lukcu ni bilo žal le za kapo. Obšla ga je tudi bojazen, kako neki bo brez nje našel domov. Kraj, kjer je bil, mu je bil tuj, neznan. Morda je kje v Ameriki ali Afriki.

Toda Lukec ni bil kaka mila jera, da bi se takoj kisal in pretakal solze. Zavihal si je hlače do kolen in stopil v vodo — hajdi po kapo! Toda — glej! Ko se ji je približal, se je spremenila v velikega raka. Ta se je pomaknil do njega in odprl klešče. Preden je Lukec utegnil pobegniti, ga je rak zgrabil za palec na nogi, ga tiščal in vlekel.

»O, joj!« je zajechal od bolečine in groze ter se prebudil iz sanj.

Pred njim je stala mati, vsa majhna, bleda in suhljata. Ona ga je bila potegnila za palec. Zdaj ga je gledala z mežikajočimi očmi.

»Zakaj tako ječiš? Vstani! Solo boš zamudil.«

Lukec je sedel. Pomel si je oči in se kot začuden oziral okrog. V izbo je že sijalo jutranje sonce. Na brajdi pred kočo je rumenelo trtno listje, med katerim so viseli težki, črni grozdi. Deček se je spomnil sanj in se zgrabil za glavo. Kje je čudodelna kapa? Ni je bilo. Od razočaranja mu je bilo težko pri srcu.

»Kaj se grabiš za glavo?« ga je vprašala mati.
»Ali še vedno sanjaš?«

»Kapo sem imel,« je povedal Lukec. »Pa perutnice. Frlel sem kot ptica. Rak me je vščipnil v nogo. ...«

Mati ga je gledala.

»To pride od knjig, ki jih bereš,« je dejala. »Si pa že sinoči zopet dolgo žgal luč!«

Lukec se je ozrl po mizi. Na nji je ležala odprta knjiga. Pravlјice. Stric mu jih je bil prinesel in rekel: »Na, da se boš naučil po slovensko brati, ko samo po laško znaš.« Spočetka mu je to branje šlo težko, a kmalu mu je teklo dovolj gladko. Šolskih knjig ni posebno maral, to je res. Pravlјice pa so ga priklepale k mizi.

Ni bil ugriznil v kolač, ni imel čudodelne kape ne perutnic. Tudi jezerca ni videl in rak ga ni uščipnil... Bile so le sanje. Sedel je, zvonil z nogami in gledal mater.

»V skledi je voda,« je dejala mati. »Glej, da se boš dobro umil! Ne pozabi na nos in na ušesa!«

»Saj nisem umazan,« je rekel.

Lukec se ni rad umival. Z rokami je potegnul dvakrat čez lica, enkrat čez nos in čez ušesa. Na vrat in na čelo je čisto pozabil.

Ko se je brisal, je vprašal:

»Kje je škorec?«

»Na vrtu. Mar misliš, da spi tako dolgo kot ti?«

Lukec si je s prsti počesal lase. Nato je stopil na prag.

»Klepec!« je poklical. »Klepec!«

Tako je bilo ime klepetavemu in stikavemu škorcu. To ime ni imelo nič opraviti z junakom Petrom Klepcem, ki je ruval drevesa in z njimi mlatil sovražnike. Škorcu so sprva rekli Klepetec, a Lukec mu je skrajšal ime v Klepec.

Ptič je razkoračen stal na vrtu. Pravkar je bil s kljunom obrnil plast suhega listja pod grmom in stikal za črvi. Na klic je pritekkel in veselo vpil:

»Luka! Luka!«

Druge besede je ptič rad pozabljal, to ime pa si je dobro zapomnil.

Deček je vzel škorca na ramo. Ta je vtaknil kljun v dečkovo uho, kakor da mu je nekaj pošepnil ali pogledal, če se je dobro umil. Nato mu je segel s kljunom na glavo, zgrabil šop las in potegnil.

»Aj!« je zavpil Lukec.

Ptič je od veselja kričal. Nato je zamijavkal kot maček in zabevskal kot psiček. V izbi je poskočil na mizo, kjer sta se kadili dve skodelici kave. Piknil je po kruhu.

»Proč!« ga je zapodila mati. »Vse mi boš ponesnažil!«
»Potep, potep!« se je razhudil Klepec.

Stopil je do Lukca. S pogledom mu je štel žlice, ki jih je nosil v usta.

»Lukec, po šoli boš stopil na pošto,« je rekla mati. »Tam je neko pismo zame. Prinesi ga!«

»Kaj mi boste dali za to?« je vprašal Lukec.

»Kaj ti bom dala? Ali ni grdo, da si tak z materjo? Morda je pisal oče. Če pojdeva za njim v Ameriko, mu vse povem. Vsak dan manj me ubogaš.«

»Vedno piše, da pojdeva v Ameriko, a nikoli ne greva.«

»Če boš tak, res ne pojdeva. Od žalosti' bom prej umrla.«

Mati je bila videti žalostna. Dvignila se je in odšla v vežo.

Lukec je popil kavo in si z rokavom obrisal usta. Ozrl se je pod strop. Na tramu je viselo nekaj grozdov. Odšel je po prstih, pristavil stol in stopil nanj. Tiho. je odščipnil grozdič in skočil na tla.

Ko je škorec zagledal grozd v dečkovih rokah, je začel poplesavati kot norec.

»Luka!« je vpil. »Luka! Luka!«

Lukec je odtrgal jagodo in mu jo vrgel na mizo. Klepec je poskočil, jo ujel s kljunom in že je ni bilo več. Tako je izginila druga jagoda, tretja .. Ptič je med veselim krikom vse pozobal...

»Luka!« je vpil, ko mu je deček' obrnil hrbet. »Potep! Krr! Krr! Mijav!«

Mati ga je pogledala iz veže.

»Da ga ne boš zmeraj pital z grozdem! To je za nas.«

»Saj ga ne,« se je Lukec zlagal, a je vedel, da mu mati ne verjame.

Poiskal je klobuk in si ga poveznil na glavo. Čez ramo si je obesil torbo, vtaknil roke v žepe in zažvižgal. Stopil je v vežo.

»Ali si se vse naučil?« ga je vprašala mati. »Ali si spisal nalogo?«

»Saj se nič ni bilo za naučiti,« je odgovoril Lukec. »Naloge pa ne znam napisati. Mi bodo že drugi pomagali...«

»Vedno ista pesem,« je vzdihnila mati. »Potem bom pa jaz klicana v šolo in te bom morala izgovarjati, ki laškega ne z n a m . . . Da prineseš pismo!«

»Bom.«

»Bom, bom,« je ponovil škorec.

Lukec je postal pred kočo in se ozrl proti vasi. Spustil se je v tek, da je kamenje letelo za njim. Iz grmovja ob poti so se oglašale ptice.

2

Tudi v vasi so šolarji že prihajali iz hiš. Nekaterim dečkom se nikamor ni mudilo. Mikala jih je igra. Stali so na koncu vasi in se ozirali proti kovačiji na samoti. Kje se mudi Lukec? Pričakovali so

ga. Bil je izmed vseh najdrznejši in naj iznajdljivejši pri igri.

Na klancu so zabobneli koraki. Prikazal se je Lukec z okroglo glavo na dolgem vratu in štrlečimi ušesi. Pegasta lica so mu bila zardela, oči kot dva oglja. Izpod prevelikega klobuka so mu rjavi lasje silili na čelo. Kratke hlače mu niso segale do gležnjev. Ustavil se je pred tovariši in težko dihal. Prijel je za hlače, ki so mu bile preširoke, in si jih potegnil do pasu.

»Peter je tekel po tvojega škorca,« je dejal Tone, rdečelasec, in pomežiknil tovarišem.

Lukec je pisano pogledal. Jezilo ga je. Vsak dan so ga dražili s škorcem, ki so mu ga zavidali. A imel je bistre oči in je opazil Petra, dečka ostrega nosu, ki se je skrival za tovariši. Skočil je, da bi ga zgrabil, a ta mu je pobegnil proti šoli.

Lukec se je obrnil do tovarišev.

»Kdo mi bo za konja?« je vprašal.

Nihče se ni oglasil. Lukca so predobro poznali. Tekel je kot žrebe in njegov bič je neusmiljeno udrihal.

»Pa bodi ti enkrat za konja,« so mu rekli.

Privolil je. Omotvozili so ga z vrvico čez prsi. Tone ga je zgrabil za prosta konca, šiba je švistnila: »Hi, hi!« Šlo je po vasi kot blisk, »Hi, hi!«

Lukec se je bil že naveličal dirjanja, ko je iznenada zagledal učiteljico. S kupom zvezkov v

naročju je prihajala po vasi. Ni se ustavil, bil je »konj«. Tekel je naravnost proti nji, ki je obstala in odprla usta, da bi jih pokarala. Umaknila se je, a tedaj je tudi »konj« skočil v isto stran in zadel vanjo. Zvezki so zleteli v blato in se razsuli.

»Konj« se je v hipu spremenil v Lukca. Prepaden je stal ob strani in se v zadregi grenko smehljal. Drugi šolarji so pobirali zvezke in jih brisali ob hlače.

»V šolo!« je ukazala učiteljica.

V razredu je bilo vse tiho. Lukec je poparjen sedel v svoji klopi. Tovariši so se mu rogali s pogledi: »Danes jih boš pa dobil!« A on jim je takisto z očmi odgovarjal: »Bojim se!« Vendar mu je bilo tesno pri srcu.

Vstopila je učiteljica.

»Luka Brajnik!« je poklicala.

Lucec se je dvignil. Gledal jo je drzno, naravnost v oči. Kaj bo?

»Zakaj se tako vedeš? Med vsemi si najporednejši.« Učiteljica je govorila italijanski. Lukec ni razumel vseh besed, le slutil je, kaj pomenijo. Skomignil je z rameni. Vedel je, da ga čaka kazen.

»Ne razumem,« je rekel.

Učiteljica je poklicala odraslo učenko v zadnji klopi.

»Marija, vprašaj ga, zakaj se je zaletel vame!«

Marička je živela več let pri teti v Gorici in hodila v mestne šole. Med vsemi učenci je znala največ laščine. V potrebi je bila učiteljici za tolmača.

»Bil šem konj,« je drzno odgovoril Lukec. »Kamor me je ta gnal, tja sem tekel,« je pokazal na Toneta.

Tone, ki se je bal kazni, se je otresel vsake krivde. Nastal je prepir. Učiteljica je udarila s palico po mizi.

»Tiho! Luka Brajnik, po pouku ostaneš eno uro v šoli.«

Teh besed Lukcu ni bilo treba še raztolmačiti. Razumel jih je. Mrzlo ga je spreletelo. Biti zaprt — to je bila zanj najhujša kazen. Spomnil se je na mater, šlo mu je na jok.

»Materi moram nesti pismo,« je rekel. »Jaz moram materi nesti pismo,« je ponovil.

Učiteljica, ki se je rada naglo razburila, se je prav tako naglo tudi pomirila.

»Naj bo,« se je vdala. »Nesi pismo. A jutri naj pride mati v šolo.«

Lucec je sedel in se oddahnil. Z nasmehom se je ozrl po tovariših. Ta in naslednji dan materi ne pove, da jo učiteljica vabi v šolo. Nato bo morda vse pozabljeno...

Začel se je pouk.

Lukec je bil nekaj časa miren in tih. Učiteljici je bil hvaležen za njeno prizanesljivost. Kmalu je pozabil na to. Ure so mu bile dolgočasne. Besede v tujem jeziku se mu niso prijemale ušes. Zazehal je. Nato je dregnil Petra. Ta mu je sunek vrnil pod klopjo. Šepetala sta. Nepazljivost je postajala vedno večja, nemir in šum sta rastla. Učenci so drug za drugim dvigali palce in prosili, da bi smeli na »potrebo«. Vrata so se venomer odpirala in zapirala.

»Tiho!« je učiteljica s palico razbijala po mizi.
»Mir! Tiho!«

Lukec je segel v žep in otipal brnec, nožič, ki je imel le eno klino in le pol platnic. Odprl ga je in zapičil klino v les pod klopjo. Položil je prst na konec noža in sprožil. Nož je brnel z drobnimi tresljaji.

»Brrr!«

Dečki so se začeli ozirati na Lukca. Vedeli so, od kod prihaja ta glas in so s tihim smehom kihali predse. Lukec pa je gledal v učiteljico in se delal neumnega...

Brnenje je slednjič zaslišala tudi učiteljica. Prenehala je s poukom.

»Kaj je to?« je vprašala. »Kdo to dela?«

»Ne vemo.«

Tone se je široko režal. Po strani je pogledoval Lukca, ki se je držal resno, resno.

»Ti si, Tone!«

»Ne, prosim,« se je dvignil Tone. »Morda je Lukec.«

Lukec je Toneta nemilo sunil pod klopjo, nato se je dvignil. Obraz mu je kar sijal od nedolžnosti.

»Saj nič ne delam. Sedim in poslušam.«

Brnenje je bilo prenehalo. Nekaj časa nobena stvar ni motila pouka. Nenadoma znova: »Brrr!«

Učiteljica je pogledala naravnost v Lukca. Ta se je prav tedaj oziral in ni opazil, da je opazovan.

»Luka Brajnik!«

»Saj nič ne delam.«

»Šum delaš, da vse motiš.«

»Ne razumem.«

»Čakaj, kmalu boš razumel,« je rekla učiteljica in se dvignila.

Lukec je naglo segel pod klop in izdrl nož. V naslednjem trenutku mu je že tičal v hlačnem žepu.

Učiteljica ni ničesar našla. A ker je imela v rokah šibo, je Lukec stisnil glavo med ramena in trdo zamižal. Imel je občutek, da bo zdaj zdaj priletelo po njem. Nič ni bilo. A ni odprl oči, dokler ni zaslišal drobne učiteljičine hoje po sobi do mize.

Pogledal je skozi okno. Zunaj je sijalo jesensko sonce in zlatilo breg z njegovim domom. Pomislil je na škorca, ki skaklja okoli kočice in ga kliče. Mislil je tudi na mater in na pismo, ki ga čaka na pošti... Tisti dan se ni več igral z brncem.

Po šoli je Lukec tekel na pošto. Dobil je veliko, debelo pismo, za katerega se je moral podpisati. Potipal ga je in pogledal tujo znamko. Od očeta. Bilo je tako veliko, da mu je do polovice gledalo iz žepa suknjiča.

Na koncu vasi je postal in pogledal proti domu. Potegnil si je klobuk na ušesa in se spustil v tek, da so ga komaj dohitevale pete. Roke so mu krilile po zraku, torba mu je tolkla ob boke.

Mati je stala v vrtu in ga čakala. Ko ga je zagledala, si je zasenčila oči in mu zaklicala:

»Ali neseš pismo?«

Lukec se je ustavil in segel v žep, ki je bil prazen. Pismo! Kje je pismo? Ali ga je mar po poti izgubil? Tega se je tako prestrašil, da sta ga hkrati obšla mraz in vročina.

Ni poslušal matere, ki mu je nekaj klicala. Obrnil se je in stekel nazaj proti vasi. Oči so mu švigale na pot, na desno in na levo. Od strahu, kaj bo, če pisma ne najde, so se mu ježili lasje.

Pred njim je cincal voz. Iz kolotečine je gledalo nekaj belega. Bilo je pismo, ki mu je bilo iz žepa zletelo v blato in je kolo šlo čezenj. Pobral ga je in ga obrisal ob hlače. Bilo je vse zapackano, znamke in naslov.

Ko se je vračal, je srečal mater sredi klanca.

Pismo je bilo zapackano

»Ali si izgubil pismo?«

»Tu je,« je dejal plaho in materi od daleč izročil pismo. Ni se ji upal preveč približati, da ga kaj ne doleti. »Lovili so me,« je rekel, »pa mi je padlo v blato.«

Mati ga je premerila z dolgim pogledom. Ni mu verjela. Potipala je pismo tudi ona in pogledala zlomljeni pečat. Pismo je bilo nenavadno. Obšla jo je jasna slutnja, da bo treba na pot.

Podvizala se je domov. Lukec je šel za njo.

Iz pisma je padel bankovcu podoben papir. Poleg očetovega pisma je bila tudi velika pola popisanega papirja. Na njem so bili pečati.

Lukec je bil zagnal klobuk v kot in sedel za mizo. Pritekel je tudi škorec in radovedno ogledoval umazani ovitek.

Marjeti, ki je očetovo pismo držala proti svetlobi in brala, so se tresle roke in glas.

»Draga moja žena! Preden Ti nadalje pišem, Tebe in Lukca pristrčno pozdravljam čez široko morje in čez skalnati Kras. . .«

Sprva je brala počasi. Nato so ji oči hitreje in hitreje begale po papirju. Roke so ji vedno bolj vidno trepetale. Končala je, pismo ji je omahnilo v rokah. Pogled ji je zastrmel skozi okno nekam v daljavo.

»V Ameriko pojdeva,« je povedala Lukcu.

Lucec je poskočil in tlesknil z rokami. Škorec se je tega ustrašil in zagnal krik.

»Kdaj pojdeva? Jutri?«

»Tepček!« je dejala mati. »Jutri še ne. V enem mesecu. Ne veseli se prezgodaj. Iti v Ameriko... to ni kar tako...«

Deček jo je začuden gledal. Mati je imela solze v očeh. Kaj ji je? Vedno je ponavljala: v Ameriko pojdeva! Zdaj pa je zaradi tega žalostna.

Iti v Ameriko — to je bilo za Lukca veselje, ki ga ni mogel skrivati. Potoval bo, videl tuj svet, široko morje, tuje ljudi, divje živali... Vedno si je želel kam daleč... Odkar je bral pravljice še najbolj. Mislil je, da je v svetu tako, kot je opisano v bajkah. Očetovo pismo je bilo čudodelna kapa, o kateri je sanjal. Bilo mu je, kakor da mu rasejo perutnice.

»V Argentino! Mati, ali so tam velika mesta?«

»Kaj jaz vem! Ali sem mar hodila v šolo?«

Marjeta je še enkrat prebrala pismo. Besedo za besedo. Lucec je napeto poslušal. Klepec, ki se nihče ni menil zanj, se je čutil zapuščenega in vpil. Lucec je zamahnil z roko po njem, naj bo tiho.

»Potep!« je zavpil škorec.

Oče je pisal, naj prideta za njim v Ameriko. Papir, ki je bil podoben bankovcu, ima veliko vrednost.

»Ej, če bi bil izgubil pismo!« je pomislil Lucec. Mati naj proda vse, kar imajo, je dalje pisal oče.

S papirji, ki jih pošilja, naj gre v mesto. Dobila bo denar in pravico do potovanja.

»Buenos Aires,« je ponovil Lukec iz pisma; to ime mu je zelo ugajalo. »Oče je v Parana.«

»Parana,« je ponovil škorec.

Da, v Parana. Dela v neki tovarni. Težko ju pričakuje, da bodo zopet skupaj živeli.

Lukec in mati sta molčala. Zatopljena sta bila vsak v svoje misli. Lukec je vtaknil roke v žepe in se oslonil s hrbtom. V enem mesecu! V Ameriko hodijo možje, a ne dečki. In Lukcu se je zdelo, da ni več deček, temveč pol moža. V prsih mu je igralo kot najlepša godba.

»Mati, ali mi boste kupili novo obleko?«

»Vsega bo treba,« je vzdihnila mati. »Pa si tak! Kaj poreče oče?«

»Saj ne bom več,« je deček vneto obljubljal.

Škorcu je postalo dolgčas. Popadel je pismo in z eno nogo stopil nanj, da bi ga trgal s kljunom.

»Klepec, pusti to!« je dejal Lukec, iztrgal škorcu pismo in mu vrgel ovitek. »To je zate!«

Mati je iz misli globoko vzdihnila in odšla v vežo.

»Klepec, v Ameriko pojdemo,« je Lukec govoril škorcu in ga božal po hrbtu. »Tudi ti pojdeš z nama... tudi ti...«

Dvignil se je in mu odtrgal grozd. Celega mu je vrgel na mizo. Ptič je poskočil od veselja in zavreščal kot sraka.

Lukec je stopil v vežo.

»Ali bom še hodil v šolo?« je vprašal mater.

Marjeta mu ni odgovorila. Sklanjala se je nizko nad ognjišče in pripravljala kosilo. Lukec je opazil, kako ji vroče solze kapljajo na roke.

Stopil je pred kočo. Pod bregom je ležala Vipavska dolina. Srebrna voda, pobočja, polja in vrtovi. Vse to bo zapustil.. Tudi Lukcu je postalo tesno pri srcu.

4

Koča, v kateri sta živela Marjeta in Lukec, ni bila njihova. Pred vojno jo je bil najel Ivan Brajnik, Lukčev oče, ko je bil vzel Marjeto za ženo.

Brajnik je bil dober kovač, vsi so ga hvalili. Ne le iz vasi, tudi iz bližnje in daljne okolice so mu prinašali dela. Od jutra do večera mu je kladivo pelo po nakovalu. Med delom ni rad govoril ne se šalil. Ves črn v obraz je mrščil obrvi in grbančil čelo. Zvečer, ko je zaklenil kovačnico in sedel za mizo, je bil zgovoren in vesel.

Z ženo sta imela dva otroka, sina in hčer. Ko se je začela vojna, so Ivana poklicali k vojakom. Hodil je po daljnih tujih krajih in pisal Marjeti topla

pisma. Bil je ranjen v nogo in je dolgo preležal v neki bolnišnici.

Marjeta je medtem sama živela v koči. Jokala je v strahu za moža in skrbela za oba otroka. Bili so hudi časi, trpeli so pomanjkanje in stradež. Otroka sta zbolela in drug za drugim umrla. Marjeta je ostala popolnoma sama.

Vojna se je končala, Ivan se je vrnil domov. Zopet je pelo kladivo v kovačnici. Z Marjeto sta dobila še enega otroka, ta je bil Lukec. Mati od takrat ni bila več zdrava. Tožila je, da jo boli srce. Mali Lukec je jokal, pil mleko in nagajal materi. Ko je shodil, je vsak dan nekajkrat pripicpljal v kovačnico. Bil je siten, vse je hotel vzeti v roke.

»Pusti!« mu je rekel oče. »Opekel se boš.«

Sinček pa ni rad ubogal, bil je svojeglaven. Ko se je oče ozrl, je zagrabil za gorko železo. Speklo ga je, da je zajokal.

Oče ga je vzel na koleno in mu popihal roko. Ni se bil prehudo opekel, lahko bi bilo huje. Lukec je utihnil. Nato ga je oče prijel za roke in Lukec je jahal konjička. Oče je pel:

**»Hopa, hopa čička,
Lukec na konjička. . . «**

To je bilo lepo. Lukec je čisto pozabil, da ga skeli roka. Smejale se je. Še! Še! Oče se je z njim igral vsak večer.

Lukec je rasel. Ko je zlezal v prve hlačke, se je neredko od jutra do večera mudil pri očetu v kovačnici. Tam je bilo toliko lepih reči. Stal je za vrati in gledal.

»Oče, za kaj pa je to?«

Vse je hotel vedeti. Oče mu je rad razlagal.

»Kaj bo iz tebe?« ga je nekoč vprašal.

»Kovač bom.«

Bil je še majhen, ko je očetu pomagal goniti kovaški meh. Oglje je žarelo, železo je postajalo rdeče kot makov cvet. Oče ga je zgrabil s kleščami in s kladivom udrihal po njem. Svetle iskre so letele na vse strani.

Včasih sta se oče in mati dolgo pomenkovala. Lukec je poslušal, a ni razumel vsega. Oče je tožil, da ni več zaslužka. Mislil je, da si bo lahko kupil kočo in ne bodo več živeli pod tujo streho, a ni šlo. Živeli so iz rok v usta. Mati je večidel molčala in kdaj pa kdaj globoko vzdihnila.

Neki večer je oče povedal materi:

»V Ameriko pojdem.«

Marjeta je zajokala.

Drugi dan se je Lukec splazil v kovačnico in gledal očeta, ki je z vso močjo obdeloval železo. Zdelo se je, da je hud.

»Oče, kam pojedete?« ga je vprašal.

»V Ameriko. Ali nisi slišal? Za morje.«

»Ali je to daleč?«

»Daleč. Tam, kamor zahaja sonce.«

Lukec je počenil na tnalce. Nekaj časa je molče gledal očeta.

»Ali pojdem z vami?«

»Ne,« je oče kratko odgovoril. »Z materjo ostaneta doma.«

Kar je rekel oče, je bilo kot z žebliji pribito.

Lukcu je bilo težko.

Oče ni odšel tako naglo. Medtem je Lukec že

začel hoditi v šolo. Nekega dne je oče prinesel veliko denarja domov. Izposodil si ga je bil. Vrgel ga je na mizo in ga preštel. Mati je zopet jokala.

»Če pojde vse po sreči, prideta za meno,« je

dejal oče.

Ko je odhajal, sta ga Marjeta in Lukec spremljala do Gorice.

Na postaji so se objeli. Oče je bil ganjen, mati pa je tako jokala, da ni mogla govoriti. Tudi Lukcu so tekle solze.

Marjeta in Lukec sta se vsak dan spominjala

očeta. Pisal jima je, da je srečno prišel v Ameriko. Potem je poslal denarja, da je mati plačala dolg. Sporočil jima je, naj potrpi, prišla bosta za njim; nato bodo zopet skupaj živeli.

Lukec je rasel in hodil v šolo, nagajal materi

in učiteljici. Po očetovem odhodu se je čutil gospodarja v hiši in se nikogar ni bal. Jedel je z očetovo

žlico, nosil očetov klobuk in stare očetove čevlje. Mati je bila predobra in je le vpila nad njim. Če ga je kdaj natepla, je njo bolj bolelo kot Lukca.

Le če mu je rekla, da bo umrla zaradi njegove neubogljivosti, ga je pretreslo. Če umre mati, bo Sam ostal na svetu. Postal je zamišljen, težko mu je bilo pri srcu. Pa je vselej kmalu pozabil na to.

Pomagala mu je tudi grožnja, da bo vse povedala očetu. To je Lukca res skrbelo. Očeta je imel rad, vendar se ga je tudi bal. Po taki grožnji je bil nekaj dni poslušen. Pa si je mislil: »Kako mu bo povedala, saj ne pojdeva v Ameriko?« In ga je znova pičila muha porednosti.

Marjeta se je bala trenutka, ko bo treba zapustiti domačijo. Bila je z vsem srcem navezana na domače kraje. A se je tega tudi veselila. Bala se je, kaj bo iz sina, če bosta zmeraj sama. Oče ga bo že trdo prijel.

In še nekaj drugega jo je gnalo od doma... Kovačija pod kočo je že več let počivala. Neki fant iz vasi, ki se je bil izučil za kovača, bi jo bil rad najel s kočo in vrtom vred. Gospodar koče, vaški krčmar, je vpraševal Marjeto, kadarkoli jo je srečal:

»Kdaj se boš izselila?«

»Potrpite!« je odgovarjala Marjeta. »Morda pojdeva v Ameriko.«

Dan odhoda je prišel prej, kot ga je pričakovala.

Lukec je postal priden in ubogljiv. Če se je kdaj spozabil, se je takoj spomnil na očeta. Kaj, če mu mati res vse pove? Zdaj to ni bilo več tako nemogoče kot prej. Postal je zamišljen. S škorcem se ni več toliko igral kot prej.

»Z materjo pojdeva v Ameriko,« je povedal tovarišem.

»Boš dal meni škorca?« ga je Tone vprašal med poukom.

»Ne.«

»Liro ti dam zanj.«

»Ne dam ga.«

»Saj ga ne boš smel vzeti s seboj. Poginil ti bo. Na poti ti bo ušel.«

Učiteljica je opazila šepet. Povedali so ji, da gre Lukec v Ameriko. Tedaj se je spomnila, da Lukčeve matere še ni bilo v šolo. Vprašala ga je, če ji ni povedal, kar mu je naročila.

Lukec je bil v zadregi. Molčal je in strmel v zemljevid na steni.

Čez nekaj časa je dvignil roko.

»Prosim, ali so v Argentini velika mesta?«

Imeli so računstvo. Učiteljica se je začudena ozrla po Lukcu. Oči so mu gledale odkrito, nič porednega bleska ni bilo v njih. Bilo je prvič, da se je Lukec zanimal za neko stvar.

Učiteljica je zaprla računico in stopila k zemljevidu. Lukec ni še nikoli tako vneto poslušal kot tisto uro. Četudi je od vsega, kar je slišal, le malo razumel, so mu besede kot prijetna godba zvene na uho.

Velika, velika mesta. Večja kot Trst. V Argentini živijo Španci. A tudi drugi narodi so tam. Celo Indijanci. Levov, tigrov in slonov tam ni, a so druge čudovite živali...

»Gospodična učiteljica je rekla, da pridite v šolo,« je Lukec povedal materi, ko je prišel domov.

»Si ji že zopet nagajal!« je mati sklenila roke.

»Da,« je Lukec povedal po resnici. »Že predvčerajšnjim.«
»Toliko imam skrbi, zdaj mi pa še to pride na glavo!«

Marjeta je bila kot zmešana. V enem mesecu je

bilo treba vse urediti in odpotovati. Toda učiteljica, ki jo je prijazno sprejela, ji Lukca skoraj niti ni omenila. Dala ji je roko in ji želela srečno pot. Marjeti je bilo laže pri srcu.

Kovaško orodje je prodala novemu kovaču. Tudi

ostale reči v koči so dobile vsaka svojega gospodarja. Pod njenim vzglavjem je ležala lepa vsota denarja, ki ji je kratila mirno spanje. Mnogo noči je pre-mišljevala, kakšno neki bo novo življenje.

Lukec je imel drugačne skrbi. Pomeril si je

novi obleko. Še nikoli ni bil tako gosposki. Bil ga

je skoraj sram stopiti pred ljudi. Mati je prinesla dva kovčka. Lukec je naložil svojega in ga zaprl.

»Da ne boš neumnosti vlačil s seboj,« mu je dejala mati.

»Ne,« je odgovoril. »Mati, dajte mi pet lir,« jo je poprosil, kar je že dolgo odlašal. »Nekaj si bom kupil.«

Ni hotel povedati, kaj. Bo že videla... V vaški krčmi je ob stenski uri visel velik tičnik. Bil je prazen. Pred leti so imeli kanarčka, a jim je bil poginil. Lukec ga je željno požiral z očmi. Vprašal je, če mu ga prodajo. Dejali so mu, da ga dobi za pet lir.

Mati se je dolgo obotavljala, preden je Lukcu dala denar. Deček je stekel v vas in vrgel srebrnik pred krčmarja.

»Dajte mi tičnik!«

Dobil ga je. Bil je več vreden, a krčmar mu ga je dal dobre volje, ker sta se z materjo selila iz njegove koč. Bil je nekoliko premajhen za škorca, a bil je lep, ves iz rumene žice, na vrhu je imel ročaj. Previdno ga je prinesel domov in ga postavil na mizo.

»Kaj pa je to?« ga je vprašala mati.

»Kletko sem kupil.«

»Za kaj pa ti bo?« se je zavzela Marjeta.

»Za škorca.«

»Dajte mi tičnik!«

»Škorca poneseš s seboj? Ali nimava že dovolj in preveč drugih reči? In kdo ve, če ti ga pustijo vzeti s seboj na ladjo?«

Lukcu je vzelo sapo. Da bi škorec ne smel v Ameriko? Na to ni niti pomislil. Skrb in žalost sta mu zadržnili grlo. Kaj bo s Klepcem, ki je brezskrben skakal okrog in ni vedel, kaj se zbira nad njegovo glavo?

Klepčev oče je bil tudi škorec in vsi njegovi sorodniki so bili škorci. Ni imel imena kot Klepec in tudi ni znal govoriti kake besede kot njegov sin. Vsake jeseni, ko sta se obetala' mraz in sneg, je odletel v laške dežele. Po volji mu je bilo sonce, črvi in polži.

Vsako pomlad se je vrnil v. stari kraj. Nekoč sta se srečala z lepo, mlado škoricico. Imela sta se rada, zato sta si izbrala za dom duplo blizu kovačije. Spletla sta si gnezdo, v katero je škoricica znesla modrikasta jajčeca. Valila je, škorec pa ji je pel in prinašal polžev in črvov. Tu pa tam tudi skladkih vipavskih češenj, ki sta jih posebno rada zobala.

To zgodbo je bil Lukec izvedel od očeta, ki mu je nekoč prinesel mladega Klepca domov. Škorček je bil bržkone prezgodaj skočil iz gnezda, padel v grmovje in tam obležal. Oče je slišal njegovo tožbo in ga pobral.

Mladi škorec je bil nekaj dni ves potrtn in klavrn. Polagoma se je privadil koče in ljudi, postal zabaven in vesel.

»Ali bo moj?« je vprašal Lukec.

»Pa naj bo, če boš skrbel zanj.«

To je bilo tisto leto, preden je bil oče odšel v Ameriko.

Lucec je res skrbel za škorca. Ptič je postal domač in zvest kot pes. Stopical je po izbi in stikal okoli koče. Le psa in mačka se je bal. Če ju je zagledal, je tekel v skrivališče in se strašno drl. Sicer pa je vse leto plesal in uganjal vsakovrstne norčije. Le v jeseni, ko so drugi škorci odleteli na jug, je postal nemiren in žalosten.

Škorec je dobro poznal svojega gospodarja. Imel ga je rad. Zamijavkal mu je, zacvilil ali zažvižgal, kar si je Lukec želel. Če se ta ni zmenil zanj, mu je poskočil na ramo in ga pocuknil za uho: »Luka! Luka!«

Deček je živali bolj stregel kot sebi. Pritrgal si je, da je dal škorcu. Postala sta si neločljiva prijatelja. Če bi mu ga kdo vzel, bi ga imel za najhujšega sovražnika. Tovariši so to vedeli, zato so ga radi dražili: »Vzamemo ti škorca.«

Lucec je vedel, da je to le šala. Toda že ob sami misli, da bi izgubil škorca, se mu je stisnilo srce.

Ko je mati Lukcu odločno dejala, da škorca ne sme vzeti s seboj, bi se bil najrajši razjokal. Kaj bo njemu Argentina brez škorca? Pretekla sta dva dneva, tedaj se je odločil, da bo še enkrat govoril z materjo.

»Kam pa naj denem škorca?« je vprašal.

»Daj ga komu! Kdo bo po poti pazil na to žival?«

»Saj ga bom jaz nosil. In če... bi ne pustili... ga zaprem v kovček...«

»Da se ti zaduši. Bedak! Same' sitnosti bomo imeli z njim.«

»Bedak!« je zavpil škorec. »Bedak!«

Lukec se je ozrl po njem. V tistem trenutku mu je bil še ljubši.

»Kje si kupil tičnik?« ga je vprašala mati. »Jutri ga ponesem nazaj, da mi vrnejo denar.«

Mati še nikoli ni bila tako odločna. Lukec ji ni ugovarjal. Spoznal je, da bi bila vsaka beseda zastonj.

Povečerjala sta. Škorec je zadremal v svojem kotu. Mati je pomila posodo in legla. Tudi Lukec je legel. Vsak večer je naglo zaspal, to pot pa mu ni bilo do spanja. Rad bi sanjal o Ameriki. Toda vsake sanje o Ameriki brez škorca bi bile ničeve. On bo hodil po tujih krajih, a škorec — kje bo škorec? Morda ga bo imel Peter. Ali Tone. Smejali se mu

bodo. Nihče ne bo pazil na žival, da bo žalostno poginila.

Lukec je požrl žalost, ki mu je stopila v grlo. Skozi okno je posijal mesec. Deček je zamižal, a je videl škorca pred seboj. Zdelo se mu je, da mu sedi na ramenu in mu očitajoče vpije v uho: »Potep, potep!« Znova je odprl oči in prisluhnil.

Tudi mati ni spala. Vzdihnila je. Ozrl se je po nji. Obsijana od mesečine je strmela v strop.

Lukec je dolgo razmišljal in se bojeval v sebi, slednjič se je odločil. Tiho se je spustil z blazine in stopil do postelje.

»Mati!«

Marjeta se je začudeno ozrla.

»Kaj je? Zakaj ne spiš?«

»Mati, ali smem vzeti škorca s seboj?« je zaprosil. »Saj bom priden. Vse vas bom ubogal.«

Mati je molčala. Srce se ji je mehčalo. Spregovorila je mirno; miloba in ljubezen sta bili v njenem glasu.

»A kaj, če bomo imeli sitnosti zaradi njega? Če ti ga ne bodo pustili vzeti na parnik? Morda **bo** treba zanj celo plačati...«

»Če ga ne bodo pustili vzeti s seboj, ga bom kje pustil,« je dejal Lukec. »In če bo treba zanj plačati — tudi. .«

Mati je pomislila.

»No, pa ga vzemi!«

Lukec je bil neizmerno hvaležen. Veselo mu je zapelo v srcu. Najrajši bi bil stopil k škorcu in ga pobožal. Po prstih je stopil do klopi in zopet legel. Olajšan je v hipu zaspal.

Sanjal je, kako se z mornarji tepe za škorca. Bil je zmagovalec. Srečen nasmeh mu je igral na obrazu.

7

Prišel je dan odhoda. Mati in sin sta zadnjo noč spala pod domačo streho. Marjeta vso noč ni zatisnila očesa. Tudi Lukec se je nemiren premetaval.

Mati ga jo poklicala še pred zarjo. Naglo se je umil in se oblekel. Na klopi sta stala dva kovčka. Nekaj stare obleke in živeža je mati vzela v veliko culo. Denar in papirje je zapela v jopico.

Lukcu je bilo čudno pri srcu. Ves nemiren in nestrpen je stoje pil kavo in gledal skozi okno. Zunaj se je delal dan. Obrisi gora in drevja so vedno razločneje vstajali iz teme.

Materi je bilo še teže pri srcu kot sinu. Počasi je zajtrkovala in gledala predse v mizo. Pustila je kruh in kavo in si dala opraviti okoli kovčka. Skri-vala je žalost.

»No, Lukec! Zdaj pa je treba iti.«

Klepec si ni dal dvakrat reči

Škorec, ki je spal v kotu, se še ni bil dodobra prebudil. Pri luči je pokukal z enim očesom, nato je nejevoljen obrnil glavo v kot. Dremal je dalje. Lukec je stopil k njemu in ga podrezal.

»Klepec, zdaj pa gremo.«

Škorec se je predramil, a se mu ni ljubilo iz svojega kota. Ali je slutil, da mora po svetu, v dogodivščine, o katerih se mu še sanjalo ni? Zaplesal je, a Lukec ga je pograbil in ga postavil na mizo.

»Potepin!« se je zadril ptič. »Bedak!«

»Na še en grozdič«, je dejal Lukec in ga pobožal. »Pozoblji ga, naglo!«

Klepec si ni dal dvakrat reči. Z eno nogo je stopil na pecelj in trgal jagodo za jagodo. Tičnik je bil pripravljen. Lukec je bil iz njega odstranil dve paličici, da bi ptič imel dovolj prostora.

Škorec je radovedno opazoval kletko. Vtaknil je kljun skozi vratca in se ozrl na Lukca. Kaj pa je to? Deček ga je zgrabil in porinil v tičnik.

To je bilo za škorca nekaj novega. Rumena žica ga je obdajala kot pajčevina. Osuknil se je kot brglez. Vpil je od veselja in začudenja. Lukec je zaprl vratca, Klepec je bil v ječi.

Ptič je obrnil glavo in dečka pogledal z enim očesom. Zaslutil je, da nekaj ni v redu. Poskušal je vtakniti glavo skozi mrežo, a ni šlo. Zopet je pogledal Lukca. Ta je prijel kletko za ročaj in stopil proti vratom.

»Potep, potep!« je vpil Klepec in se zaman zaganjal v žico. »Bedak! Bedak!«

Mati je s kovčkom in culo stala sredi izbe. Se enkrat, poslednjič se je ozrla po stenah. Tudi Lukec je stal in gledal. Do tistega hipa se mu je koča zdela nenavadna, celo grda. Tedaj pa bi jo bil najrajši vzel s seboj kot škorca, če bi bil mogel.

Marjeta se je pokrižala.

»Lukec, reci tudi ti: zbogom! Toliko let smo preživeli v tej koči. Nikoli več... je ne bom videla...«

Ustnice so ji zatrepetale, dve debeli solzi sta ji zdrknili čez lice. Tudi Lukec je imel solze v očeh.

Mati je naglo stopila iz koče in jo zaklenila. Z naglimi koraki sta stopala v vas.

Nad Vipavsko dolino je ležala rahla meglica. Z drevja je odpadalo orumenelo listje. Od Nanosa je vela mrzla sapa. Vrhunce gora so zlatili prvi sončni žarki. Petelini so peli.

Škorec je med potjo usipal na Lukca vse hude besede, kar jih je znal. A deček je molče hodil in se ni niti ozrl po njem. Slednjič je utihnil tudi škorec. Stisnil se je k steni kletke in na pol srdito in na pol radovedno gledal v svet.

Pred vasjo se je mati še enkrat ozrla po koči, ki je stala na samoti, na pol skrita med drevjem.

Sonce je pravkar posijalo nanjo. Vsa zlata se je blestela skozi veje...

Vas je še spala. Le iz nekaterih vež so se že slišali glasovi. Lukec se je ozrl po šoli. Siva, resnobna je stala ob poti. Nikoli več ne bo prestopil njenega praga.

Pred krčmo je stal vprežni voz. Mati je sedla nanj in se sključila v dve gubi, roke je skrila pod predpasnik. Lukec je dobil mesto poleg voznika. Tičnik je postavil na kolena in ga objemal z obema rokama.

»Hi!«

Konja sta potegnili. Voz je zaropotal po klancu in zapustil vas. Prišli so na cesto, ki se je bela vila v daljavo. Mimo so bežala polja, vrtovi in hiše. Ljudje so pravkar vstajali, se pretegovali na pragih in zehali.

Voz je ropotal skozi trg, skozi vasi. Zvonovi so peli, ljudje so odhajali na delo. Ob cesti so se že igrali otroci. Meglica se je dvignila, sonce je posijalo po vsej dolini.

Vse se je treslo — voz, Lukčeva kolena in škorec v kletki. Deček skoraj, ni čutil tega. Tisti dan se mu je zdelo vse novo. Tesnoba slovesa ga je bila popustila. Zdelo se mu je, da sanja. Dobil je perutnice in leti v daljni svet.

»Pravljice sem pozabil,« se je nenadoma spomnil in se ozrl po materi.

»V tvojem kovčku so,« je dejala mati. »Ali bomo zamudili vlak?« je vprašala voznika.

»Ne,« je odgovoril voznik in švrknil po konjih. »Hi!«

Slo je naglo, da je bilo veselje. Pred vozom se je odpiral ovinek.

»Lucec, ozri se, če hočeš še enkrat videti našo vas in dolino,« se je oglasila mati.

Lucec se je ozrl. V daljavi je na pobočju stala vas. Na samoti blizu nje se je odražalo nekaj sivega. Koča. Vedno bolj se je odmikala očem. Odmikala se je tudi Vipavska dolina s svojimi sončnimi pobočji, hišami in vrtovi...

Marjeta je z rokami objemala kolena. Z neko pobožnostjo in ljubeznijo je gledala v daljavo. Kaj je razmišljala? Kaj je čutila? Svet je velik, a domovina je samo ena, samo ena.

Voz je izginil za ovinkom in se spuščal med gostim drevjem v tesneč dveh bregov. Vipavska dolina se je skrila očem... Za vedno?

8

Marjeta in Lucec sta z žalostnim srcem prišla v mesto. Mučilo ju je domotožje. Živ vrvež ulic in cest, avtomobili, vozovi in množica ljudi, vse to je zamamljalo le Lukca in škorca.

Klepec je oponašal vse glasove, ki jih je slišal. Pred postajo se je gruča ljudi nabrala okoli njega in Lukca.

Mati in Lukec sta sedla na vlak. Kovčka sta počivala na polici, cula pa je ležala pod klopjo. Lukec je sedel materi nasproti in držal tičnik na kolenih. Klepec se je bil naveličal vpitja, postal je otožen. Mimo oken so bežali brzozavni drogovi.

Popotniki so radovedno ogledovali škorca. Neki možiček z debelo glavo in rdečim nosom je iztegnil prst, da bi ga podražil.

»Bedak!« je poskočil Klepec in piknil v mrežo.

Možiček se je ustrašil in odmaknil prst. Ljudje so se zasmeli.

»Ali je kavka?« so vprašali.

»Ne. Škorec.«

»Aha, škorec! Kam ga neseš? Domov?«

»Ne. V Ameriko.«

»V Ameriko greš?« so se začudili. »Sam?«

To je vprašal neki gospod, ki je Lukca z zanimanjem ogledoval od nog do glave.

»Z materjo greva,« je deček pokazal na Marjeto. Misel, da je med tistimi ljudmi najbrž edini, ki gre na tako dolgo pot, ga je delala malo ošabnega. »Ali greste tudi vi v Ameriko?« je vprašal.

Ne, gospod ni šel v Ameriko. V Ameriko se ne gre kar tako. Možiček, ki je hotel prej podražiti škorca, je pokazal nase.

»Deset lir ti dam zanj,« je rekel možiček

»Jaz grem v Ameriko. V Argentino. In ti?«

»Tudi v Argentino.«

»Hopla!« se je možiček začudil. »V Buenos Aires?«

»Še dlje. V Parana.«

»Do Buenos Airesa bomo skupaj potovali. Kako ti je ime?«

Lukcu ta človek ni bil nič kaj pogodu. Imel je rdeče obrobljene oči in modre žile na nosu. Pa nekam zaničljivo se je smejal.

»Lukec mi je ime. In vam?«

»Brontolon,« je odgovoril možiček.

Ime je bilo čudno. Ali je bilo možičku res tako ime, ali se je samo šalil? Popotniki so se zasmeli. Lukec ni vedel, da beseda pomeni toliko kot »godrnjavec«, kar je zbudilo smeh.

»Čedna živalca,« je menil Brontolon, ki ni nehal opazovati škorca, oči pa so se mu svetile od poželenja. »In govoriti zna, kaj? Ali mi ga prodaš?«

»Ne.«

»Deset lir ti dam zanj«, je rekel možiček in potegnil denarnico iz žepa. »Kaj bo tebi? Saj si se ga že naveličal. Jaz ga bom šele naučil govoriti. Za družbo mi bo. Sam bom na tujem, ti imaš pa mater. Koliko zahtevaš zanj?«

»Nič.«

»Daj ga, če ti veliko ponudi,« je menila mati.

Lukec je molče odmajal z glavo.

»Pa ga imej,« je dejal Brontolon nekoliko užaljen.
»Se poginil ti bo. In če bom le hotel, ga bom nazadnje tudi dobil.«

Lukec mu nič ni odgovoril. Kako misli Brontolon dobiti škorca? Zbal se je za Klepca in tičnik objel z obema rokama. Gledal je skozi okno. Medtem je bila nastala noč. »Parana, Parana!« so tolkla kolesa...

Vlak je privozil na veliko postajo. Marjeta in Lukec sta izstopila. Čez pol ure je odhajal vlak v Genovo. Pod veliko stekleno streho se je gnetla cela množica ljudi. Vsi so nestrpnost čakali. Vlaki so venomer prihajali in odhajali. Izstopali in vstopali so vedno novi ljudje.

Brontolon, ki se je bil sprva izgubil v gneči, ju je kmalu iztaknil. Svoja kovčka je bil postavil na tla in jedel kruh s slanino.

»Do vlaka je še čas,« je momljal. »Jaz sem večč takih stvari, le name se zanesita.«

Minute so tekle. Lukec je postal nemiren. Pogledal je na veliko uro na postaji. Preteklo je že pol ure, odkar so prišli. Pred njim je stal vlak, v katerega so se gnetli ljudje.

»Genova!« je zaklical železničarju, ki je prišel mimo.

»Tam,« je železničar pokazal na vlak, ki je stal na drugem tiru. »Naglo! Vlak lahko vsak hip odpelje.«

»O, presneto!« je vzkliknil Brontolon, ki je svoja dva kovčka držal v rokah.

Marjeta ni nič razumela. Le to je vedela, da je treba strašno hiteti, sicer bodo zamudili vlak.

»Hitro, hitro!« je zaklicala Lukcu.

In že je tekla za možičkom. Lukec je pograbil kletko in materi stopal skoraj po petah.

Vlak je že zapiskal. Sprevodniki so zapoznele potnike naglo potisnili v vozove. Lukec se je ozrl. Brontolona ni bilo. V naglici je bil stopil v drug voz. Dečku se je od zadovoljstva raztegnil obraz. Njegova družba mu ni bila prijetna.

Z materjo sta poiskala oddelek voza, ki je bil skoraj prazen. Le ob oknu je sedel neki gospod in si glavo zavijal v zastor. Zdelo se je, da spi.

Marjeta je dala kovčka na polico in sedla k oknu. Sedel je tudi Lukec in kletko postavil poleg sebe. Vlak se je medtem že premaknil in tolkel čez tračnice. Mimo oken so bežale luči.

»Hvala bogu!« je vzdihnila mati in se ozrla. »Ali sva kaj pozabila? Kje je pa cula?«

Lukec je hotel pravkar ponosno reči: »Če bi mene ne bilo, bi bila zamudila vlak.« Materino vprašanje ga je nemilo zadelo. Ozrl se je tudi on. Saj res, kje je cula? Cule ni bilo.

»Saj... saj sem jo nesel,« je izjecljal.

A ni vedel natančno, če jo je zares nesel. Le zdelo se mu je, da jo je imel v rokah. Da je nesel

škorca, je dobro vedel. Saj je bil na klopi. Ne, na škorca bi ne bil pozabil.

»Izgubil si jo,« je mati sklenila roke. »Pozabil si jo.«

Da, najbrž jo je pustil na postaji. Toda Lukec tega še sam sebi ni mogel verjeti. Prepaden je iskal na policah in pod klopjo. Cule. ni bilo.

»To je vse zaradi tistega tvojega škorca,« mu je očitala mati.

Lukca je zapeklo. Škorec ih. zopet škorec.

Gospod, ki je spal z glavo v zastoru, se je zdramil. Imel je črne lase in kot pajek dolge noge. Mežikal je z očmi, poslušal in pozorno gledal.

»Ali je bila v culi kaka vrednost?« je vprašal slovenski.

Marjeta se je razveselila, da ima pred seboj domačega človeka. Ni se čutila več tako samotno med samimi tujimi ljudmi. Pol nejevolje ji je izginilo z obraza. »Nekaj starih cunj,« je odgovorila. »Pa nekaj cvrtja in kruha.«

Gospod je menil, da se ne izplača vpraševati po culi. Bog ve, če bi jo sploh našli. Kjer je veliko ljudi,

se pozabljena stvar kaj rada prime dolgih prstov. Zgolj zamuda bi bila in sitnosti.

Vprašal je, kam se peljeta. Ko mu je Marjeta odgovorila, se je začudil.

»V Buenos Aires? Jaz pa v Rio de Janeiro. Skoraj vso pot se bomo skupaj vozili.«

Marjeta je odgovarjala na vprašanja in poslušala. Obraz ji je kar sijal. Tudi Lukec je bil zadovoljen. Cula je bila že na pol pozabljena. Na vprašanje je pritrdil, da nese škorca s seboj. Če zna govoriti? Seveda. Zdaj spi, a bo že pokazal, kaj zna.

»Moje ime je Slokar,« je povedal gospod. »Torej iz Vipavskega sta? Tudi moj oče je bil Vipavec. V Braziliji imam brata in potujem k njemu za zaslužkom. Enkrat sem že bil tam, a sem se vrnil. V laške šole si hodil?« se je obrnil do Lukca. »Torej si Italijan?«

»Ne. Slovenec sem.«

Lukcu je bil Slokar všeč. Brontolon je govoril neko čudno mešanico, temu pa je beseda kar pela. Tudi se ni poželjivo oziral po škorcju.

Slokar je odprl svoj kovček in jima ponudil kruha in sira.

»Vzemita!« je rekel. »Gotovo nimata s seboj nič prigrizka, ker sta izgubila culo.«

Lukec je bil od hipa do hipa bolj molčeč. Glava mu je lezla na prsi. Govorjenje mu je rahlo, vedno rahleje prihajalo na uho. Slednjič je legel po klopi in trdno zaspal. Sanjal je o izgubljeni culi, iz katere se je izmotal velik škorec, ki mu je vpil rta uho: »Bedak si! Bedak si!« A bila so le kolesa vlaka, ki so tolkla: »Pozabljivec! Pozabljivec!«

Prišli so v Genovo. S postaje so odšli naravnost v pristanišče, kjer je ležal velik parnik. Na krovu so stali zagoreli mornarji in gledali na ljudi.

Izseljenci so se gnetli pred ograjo, ki je zapirala pot do parnika. Možje, žene in otroci so posedali na culah in na kovčkih ter čakali. Postajali so že ne-strpni. Silili so v vrata, za katerimi je stal stražnik.

»Zakaj nas ne pustite na parnik?« so vpraševali.
»Saj smo že plačali vožnjo.«

Stražniku se ni ljubilo odgovarjati.

V gosti gruči izseljencev sta stala tudi Marjeta in Lukec. Ta je z odprtimi usti občudoval parnik, vrsto okroglih okenc, oba dimnika, jambore in rešilne čolne. Vse mu je bilo novo... Mati se je razgovarjala s Slokarjem.

V bližini je stal Brontolon. Ker je opazil, da sta dobila novega znanca, se jima ni več vsiljeval. A to ga ni motilo, da bi zdaj pa zdaj ne poškilil na škorca.

Lukec se je dolgočasil. Cela ura čakanja ga je utrudila. Oziral se je na mesto, na velike palače, ki so stale ob bregu. Za njimi je bilo brez števila hiš. Dolge ulice, lepa izložbena okna. V oknih reči, ki jih še nikoli ni videl.

Vedno bolj pogosto se je oziral. Postal je nemiren, noge so ga začele srbeti. Mučila ga je vedno hujša radovednost. Pocukal je mater za krilo.

»Mati, slišite! Samo malo bom pogledal k onim hišam.«

»Nič. Zamudil boš parnik.«

Odkar je izgubil culo, se mati ni več zanesla nanj.

»Saj se bom takoj vrnil.«

»Izgubiš se. Kdo te bo potem iskal med temi tujimi ljudmi?«

Mati je bila odločna. Lukec je nekaj časa potrtr strmел v bok ladje. Znova se je ozrl po hišah. Stale so v soncu in ga vabile. Od nekod se je oglasila godba in mu prijetno božala srce.

Bontolon se je bil zapletel v pogovor z nekim izseljencem. Tudi mati in Slokar sta se o nečem vneto pomenkovala. Lukca je premagala radovednost. Nihče ga ni opazoval. Samo do prvih hiš bo stopil in se takoj vrnil... Tiho je zgrabil kletko in jo dvignil. Škorca se ni upal pustiti samega. Izmuznil se je naglo izmed ljudi.

»Luka!«

Lucec se je preplašen ozrl. Bil je Klepec, ki ga je poklical. Materin svilen šal se je svetil v soncu. Ni opazila, da je izginil.

Z naglimi koraki je stopil na cesto. Preden se je prav zavedel, je že stal ob visokih hišah.

Iz neke kavarne je prihajala godba. Lukec je počasi stopal ob hišah, poslušal in strmел. Za hip je pozabil na mater, na parnik, na Ameriko.

V pristanišču je ležal velik parnik

Obstal je na vogalu ulice, ki je vodila nekam daleč v sredino mesta. Po nji se je pretakala množica ljudi. Vabile so ga trgovine z bogatimi izložbami.

Ozrl se je po parniku. Len in miren je ležal na vodi. »Samo nekaj korakov naredim,« si je rekel in zavil v ulico.

Obračal je glavo zdaj na desno, zdaj na levo; ni vedel, kam bi prej pogledal. Same trgovine, ena lepša od druge. Čuda iz Devete dežele. Lepo oblečeni gospodje in gospodične iz voska, ki so se smehljale mimoidočim.

Knjige s pisanimi platnicami. Pravljice? Dragulji, zlato, zlato... V nekem oknu sta plesala dva zamorčka. Drugod je videl za steklom zlate ribice. Neki gospodič, majhen kot palček, je vrtel glavo in oči in s prstom kazal na nove, svetle čevlje. Vse je bilo umetno narejeno, a vendar tako čudovito.

Lukec je bil ves omamljen od pisanih predstav. Ni opazil, kdaj je zavil v drugo ulico, nato v tretjo. Od samega gledanja je bil kot pijan.

Nenadoma je obstal. Okoli njega so se bili nabrali otroci in se smejali škorcu, ki jih je zmerjal: »Potep! Potep!« Lukec se je zavedel, da je šel pre-daleč. Morda ga mati že išče. Kje je pristanišče s parnikom? Stisnilo ga je za srce.

Obrnil se je in naglo hodil po ulici. Trgovine ga niso več zanimale. Druge skrbi so mu šle po glavi. Mati ga gotovo že išče. Morda je parnik že

odplul... Ta misel ga je navdala s tako grozo in s strahom, da bi se bil najrajši razjokal.

Ulice, ulice brez konca. Na vsakem vogalu je mislil, da bo zagledal morje. Ni ga bilo. Kje je? Ni našel izhoda. Zavedel se je, da se je izgubil.

Ni zajokal, le iz strahu se mu je skremžil obraz.

»Kje je morje?« je vprašal.

Nihče ga ni razumel. Skomizgovali so z rameni.

V sili je zbral vse italijanske besede, kar se jih je bil naučil v šoli.

»Morje... Mati... Parnik..., Amerika, Buenos Aires.«

Pristopil je neki sivolasi gospod in pogledal na uro.

»Ti greš v Ameriko?« je vprašal. »S parnikom? Pa si se izgubil?«

Lukec ni razumel vsega. Le zdelo se mu je, da je gospod pravo uganil. Prikimal je.

»Pojdiva!« je dejal sivolasi gospod. »Naglo!«

Šla sta. Gospod je hodil tako naglo, da ga je Lukec le težko dohiteval. Vendar mu je velika teža padla raz srce. Trikrat sta zavila po ulicah, preden se je pred Lukčevimi očmi zablestelo morje.

Pred parnikom ni bilo več izseljencev. Le nekaj mornarjev in težakov je še postopalo po obrežju. Lukec je že od daleč zagledal mater. Stala je ob ograji in si z roko senčila oči in strmela proti

bleščečim se hišam. Premerila je vsakega človeka posebej. Ali ni to Lukec?

Dečku je zastal dih. Kaj, se godi v materinem srcu? Izgubila je grdega, neubogljivega sina, a ga vendar s skrbjo išče. Ali naj se kar sama odpelje v Ameriko, njega pa pusti med tujimi ljudmi? Gotovo vzdihuje v duši: »O, Lukec, Lukec, kaj si mi naredil!«

Lukec je začutil veliko krivdo. Mati se mu je zasmilila. Poslovil se je od prijaznega gospoda in se mu zahvalil.

Marjeta ga je zagledala in ploskala z rokami.

»Bog bodi zahvaljen!« je vzkljnila.

Tekla mu je naproti in ga zgrabila za roko.

»Lukec, zakaj si mi to storil?«

Deček je povesil oči. Kaj naj bi ji bil odgovoril? Bilo ga je neznansko sram. V bližini so stali postopači in se mu režali. Lukec jih je le grdo pogledal in šel mimo z dvignjeno glavo.

»Zdaj boš videl, če ti bodo pustili škorca,« je dejala mati, ko sta se po stopnicah dvigala na ladjo. »Če ne bo treba veliko plačati, nekaj ti bom že dala...«

»Da?«

Lukec jo je hvaležno pogledal.

Zdravnik, ki je preiskal mater, je zmajal z glavo.

»Moža ima v Argentini,« je omenil častnik, ki je pregledoval papirje.

Pustili so jo na ladjo.

Lukec je stal kot na žerjavici. Kletko s škorcem bi bil najrajši skril, če bi šla v žep ali za srajco... Častnik mu je namignil z roko, naj gre dalje.

Deček je mislil, da je že rešen. Tedaj pa je škorec zamijavkal kot mačka, če ji stopiš na rep. Lukec se je preplašen ozrl. Vse oči so bile uprte v kletko.

»Ti, pridi sem!« so mu pomignili. »Kakšno žival imaš tam?«

»Luka, Luka!« je vpil Klepec.

»To je škorec,« je pojasnil Lukec s tresočim se glasom; od bojazni, da mu ne vzamejo škorca, so se mu noge tresle v kolenih. »Klepec mu je ime,« je dostavil, kakor da naj to reši škorca.

Častniki ga niso razumeli. Govorili so nekaj v tujem jeziku in se smejali.

»Le pojdi!« so mu rekli.

Škorec je bil rešen. Lukec tega skoraj ni mogel verjeti. Še mu je burno utripalo srce.

»Nič niso rekli,« je povedal materi s sijočim obrazom. »Le smejali so se.«

Materi so odkazali posteljo v spalnici za ženske. Lukca je Slokar vzel s seboj. Obljubil je Marjeti, da bo pazil nanj.

»Lepo si začel pot v Ameriko,« je Slokar smeje dejal Lukcu. »No, tu na ladji se ne moreš izgubiti.«

»Hiše sem bil šel gledat,« je rekel Lukec in se oziral, kam bi postavil kletko.

»Saj škorca lahko izpustiš.«

Ptič je bil svobode tako vesel, da se ni nehal dreti. Tekal je okrog in stikal po vseh kotih. Lukec ga je vzel na ramo, s Slokarjem sta odšla na krov.

Iz dimnikov se je že kadilo, stroji so stresali ladjo. Sirena je zatulila, parnik se je začel pomikati od brega. Popotniki so stali ob ograji. Gledali so na mesto, ki je ležalo v bregu obsijano od sonca. Ljudem, ki so stali na pomolu, so mahali s klobuki in robci.

Obrežje se je oddaljilo. Hiš se ni dalo več razločiti drugo od druge. Vse okrog je valovila zelena voda.

10

Lukec je prvo noč na parniku trdno spal. Vožnja z vlakom in novi vtisi so ga bili hudo utrudili. Ne bi se bil še prebudil, da mu škorec ni zletel na trebuh in ga začel klicati:

»Luka! Luka!«

Nekateri popotniki so zaspani godrnjali, drugi pa so se smejali.

Deček se je naglo umil in oblekel. Ko je stopil na krov, je zazijal od začudenja. Nič več ni bilo videti suhe zemlje, okrog in okrog je ležalo samo morje, morje... Galebi, ki so dolgo letali za

parnikom, so zaostali. Ribiške ladjice s pisanimi jadri so izginile za obzorjem.

Tudi Marjeta je prišla na krov. Položila je Lukcu roko na ramo in se mu nasmehnila. V tistem trenutku ji je bilo, kakor da na vsem svetu nima nikogar razen njega.

Lukec je opazil njen blede obraz. Prišlo mu je na misel: »Kaj, če bi mater izgubil?« Zapeklo ga je pri srcu.

»Ali vam je slabo?« jo je vprašal.

»Ne. Zakaj?«

»Ker ste tako blede.«

»Oh, ne! Ne počutim se slabo. To le tako pride.«

Morje je bilo mirno. Nobena sapica ni pihljala. Za parnikom se je risala dolga spenjena črta.

»Da bi le bilo vso pot tako!« je menil Slokar.

»Ali je kdaj tudi drugače?« je s. skrbjo vprašala Marjeta.

»Če nastane vihar, bomo dobili morsko bolezen. Le redek je, ki bi ga ne vrgla.«

Morska bolezen? Lukec še nikoli ni slišal o nji.

»Ali kdo umre za morsko boleznijo?« je vprašal.

»Ne, ne. Prijetno pa ni. Boš videl.«

Škorec je medtem stikal po krovu. Pod je bil čist, deske bele, vse špranje s črno smolo zamazane.

Tu ni bilo listja, da bi ga obračal, iskal črvov in polžev. Ni bilo stropa, pod katerim bi viselo vipavsko grozdje, da bi ga zobal.

Pustil je iskanje slastnih zalogajev in si je rajši ogledoval popotnike. Radoveden in stikav, kot je bil, je našel marsikaj zanimivega. Nekemu popotniku je zgrabil za konec vrvice na čevljih, potegnil in odvezal pentljo. Tretjemu je padla iz rok pomaranča; škorec je tekel za njo in vpil, ko so mu jo vzeli.

Kmalu je bil na krovu tako domač, kakor da hodi po koči na Vipavskem. Temu je raztrgal časnik, ki ga je položil poleg sebe, drugemu je škilil na zlati prstan na roki. Mikalo ga je, da bi mu ga vzel. Izseljenci so ga že prvi dan poznali po imenu.

Če mu je kdo ponudil kak sladek prigrizek, se mu je dal božati, a ne prijeti. Da bi ga privabili, so mu včasih ponujali »ništro«, to se pravi, da so mu držali pod kljun prste, kakor da je nekaj v njih. A škorec je bil modrejši, kot so mislili. Poškilil je z enim očesom, in če ni zagledal nič takega, kar bi ga mikalo, se je naredil gluhega. Če pa ga je kdo le prevaril, se je razjezil:

»Bedak! Potepin!«

Vsak dan opoldne je zapel zvonec. Izseljenci so dobili po dva krožnika jedi. Posedli so v jedilnici k. preprostim mizam, ali pa so počenili kar po krovu.

Klepec, ki je jedel skupaj z Lukcem, je bil izbirčen, ni pokusil vsake jedi. Včasih se mu je bridko stožilo po vipavskem grozdju. Tedaj je Lukcu skočil na ramo, ga vlekel za uho in vpil.

Skočil je Lukcu na ramo, ga vlekel za uho in vpil

Po večerji je krov oživel, izseljenci so se pomenkovali. Tudi mati in Lukec sta slonela ob ograji in strmela na morje v večerni svetlobi. Slokar je kadil cigareto.

»Jutri se ustavimo v Marseillu,« je rekel. »To je na Francoskem. Potem v Lizboni na Portugalskem. Nato do Amerike nič več.«

»A!« se je čudil Lukec:

Misli so mu bile drugod, na Vipavskem. Tudi mati je mislila na dom. Tiha, drobna žalost se ji je še vedno oprijemala srca...

Drugi dan so se popotniki nenadoma vznemirili, kazali proti severu in vzklikali:

»Zemlja! Zemlja!«

Res, prikazal se je rjav pas zemlje. Vedno bolj jasno so se odražala pobočja. Ladjo so zopet obletavali galebi. Iz meglene daljave je raslo mesto, Marseille! Parnik je zatulil in zavil v pristanišče.

Tu je bilo kaj za oko! Na desni in na levi so stale ladje, same ladje. Na obrežju je bilo živo vrvenje. Mornarji, težaki in potepuhi. Ljudje rjave polti s fesi na črnih laseh. Zamorci z debelimi ustnicami in s kratkimi, skrotovičenimi lasmi. Tuja, nerazumljiva govorica.

Nekateri popotniki so zapustili parnik. Vkrkali so se novi izseljenci... Lukec je gledal in poslušal. Živega vrvenja na obrežju bi se nikoli ne bil naveščal. Pa se je spomnil na nekaj drugega, kar ga

je že dolgo mikalo. Tedaj se mu je zdel pravi trenutek.

V nekatere dele parnika je bilo popotnikom prepovedano stopiti. Kaj je tam? Lukca je mučila radovednost. Bil je še bolj zvedav kot škorec. Niti Genova ga ni izučila. Čakal je le ugodne prilike, da bo pokukal skozi ta ali ona vrata.

Tedaj so bili vsi mornarji čez glavo zaposleni, popotniki pa so zijali na breg. Lukec se je tiho, po prstih nameril v notranjost ladje. Opazil ga je le škorec, ki je pritekel za njim.

Kakor ga je imel rad, bi ga bil v tistem trenutku najrajši napodil. Pa se je bal, da bo zagnal velik krik. Vzel ga je na ramo in mu zagrozil, naj molči. Škorec je molčal. Le pogledal je zvedavo, kam ga deček nese.

Lucec je zašel na ozek, temačen hodnik. Po dveh stopnicah je stopil v majhen, prazen prostor. V steni je bila lina, ki je odprta zijala. Na tleh je ležal svitek debele vrvi, njen konec je visel skozi lino.

Lucec je vrgel škorca na tla in pomolil glavo skozi odprtino. Kaj bo videl na tisti strani? Zaliv, ladje, veliki in majhni čolni. Konec vrvi je visel prav do vode. Vrvi pa se je oklepal neki možak v sivi obleki in plezal navzgor.

Deček je bil od začudenja kot olesenel. V tistem trenutku ni niti pomislil, da bi bilo zanj najbolj zdravo, da bi pobegnil. Zijal je v plezalca, ki je bil

od napora ves zaripel v obraz. Plezal je počasi, a vztrajno, ped za pedjo. Bil je že blizu line.

Škorcu ni bilo po volji, da ga je Lukec postavil na tla. Stopical mu je okoli nog in mu nato poskočil na hrbet; Nenadoma je odskočil in zavreščal:

»Potepin, potepin!«

Tedaj je Lukca zgrabila trda roka za jopič na hrbtu. Nekdo ga je z vso silo potegnil od line. Prestrašen je vzkliknil in se ozrl.

Pred njim je stal neki dolgin v beli obleki. Gledal ga je tako strašno, kakor da ga hoče požreti. Polglasno, sikajoče so mu jezne, nerazumljive besede letele iz ust.

Lukec ni vedel, kaj se z njim godi. Bilo mu je, kakor da je iznenada padel v gnezdo razbojnikov. Jasno mu je bilo le, da mora bežati. Popadel je škorca in jo hotel odkuriti. Tedaj je od zadaj začutil brco, da se je opotekel po tleh.

»Aj!« je zaječal, se naglo pobral in stekel skozi vrata.

Znova se je znašel na temačnem hodniku. Vrata so vodila na vse strani. Bil je tako preplašen in zmeden, da ni našel izhoda.

V kotu so ležali svitki vrvi, kupi rešilnih pasov in sivega platna. Lukec je počenil v kot za vrvi in škorca privijal na prsi. Bal se je, da ga ne najde dolgin. Da bi le Klepec ne zavpil! »St, st!« mu je tiho šepetal in mu pretil s kazalcem. Škorec je gledal

dečka in molčal. Zdelo še je, da se tudi on boji, zakaj burno mu je bilo srce.

Nenadoma so zapeli koraki. Prihajala sta dolgin in možak v sivi obleki, ki je plezal na ladjo. Govorila sta tiho, a zelo razburjeno. Lukec se je ves sključil v mračni kot, da bi ga ne opazila. Da bi škorec ne zavpil, ga je zgrabil za kljun in mu ga tiščal. Ptič se je obupno izvijal in ga s kremplji opraskal po roki.

»Potep, potep!« se je drl Klepec in skakal po vrveh, ko se mu je slednjič posrečilo rešiti. »Bedak! Bedak!«

No, škorec je tedaj že lahko vpil. tujca sta bila že odšla. Lukec je bil na pol mrtev od strahu. Pri-sluhnil je. Nič. Našel je izhod in se splazil na krov.

Trčil je ob dolgina, ki ga je srdito premeril z očmi. Bil je sam, njegov tovariš je bil nekam izginil. Lukca je mrzlo spreletelo. Umaknil je pogled in stopil k materi.

»Kaj si si naredil?« ga je vprašala, ko je opazila, da ima opraskano roko.

Lukec se je ozrl. Dolgin je bil še vedno v bližini in ga je prebadal s pogledom. Ta pogled mu je grozil, naj molči. Saj bi se Lukec tudi brez tega ne upal povedati, da je stopil v prepovedani prostor.

»Škorec me je opraskal,« je rekel.

Molče je gledal na mesto. Parnik se je počasi oddaljeval od brega.

Škorec je nenadoma zbolel. Neko jutro ni skočil na posteljo kakor po navadi, da bi zbudil Lukca. Stiskal se je v kot in klavarno povešal glavo.

»Klepec, Klepec!«

Ptič je žalostno pogledal dečka, nato je zopet povесil kljun.

Lukca je zaskrbelo. Kaj je Klepcu? Ali mu bo poginil? Ni si vedel pomagati, čepel je pred njim. Vzel ga je v naročje. Škorec se mu je izmuznil iz rok in znova počenil v kot. Jedi ni niti pokusil.

Deček dotlej še nikoli ni doživel tako dolgega in žalostnega dne. Bal se je dolgina, ki ga je venomer zasledoval s pogledi. A še bolj ga je tlačila škorčeva bolezen.

Ni vedel, kaj naj stori. Nič ga ni veselilo. Zdaj pa zdaj je pogledal k bolniku v spalnico.

»Klepec! Potep!«

Škorec se mu ni oglasil, ni pritekel. Le glavo je sklanjal še niže.

»Izpostil se bo in ozdravel,« je Marjeta tolažila sina, ko je opazila njegovo potrtnost. »Bržkone je kaj takega pojedel.«

Izseljenci so opazili, da ni Klepca. Kje je? Izvedeli so, da je bolan. Zaradi njegovih burk so ga vsi radi imeli. Dolgčas jim je bilo po njem. Zbrali

Klepec je nenadoma zbolel

Lukey in njegov škorec

so se okrog Lukca in ga vpraševali, kako je z bolnikom. Govorili so s sočutjem.

»Pa mu je že kdo vrgel kaj škodljivega,« so rekli.

To je bilo verjetno. Lukec je pomislil na Brontolona, ki je vse dni lovil škorca z očmi. Nekoč ga je bil privabil k sebi in mu nekaj ponujal na dlani. Lukec je bil to opazil šele, ko se je Klepec začel vrteti in vpiti. Pristopil je in ga odnesel.

»Ne bom ti ga pojedel, ne,« je slišal za hrbtom.

Zdaj je iskal z očmi Brontolona, ki je sedel v nekem kotu, gledal predse in se nasmihal.

»Prinesi ga!« so dejali izseljenci. »Videli bomo, kaj mu je.«

Deček je ubogal. Obšlo ga je rahlo upanje, da bodo ptiču morda pomagali.

Prinesel je škorca, ki je potrto stal na tleh. Skozi na pol odprte trepalnice je škilil ljudem na noge. Popotniki so ga ogledovali. Poskušali so ga božati, toda Klepec se jim je molče umikal. Klicali so ga, a se jim ni oglasil. Ponujali so mu raznih dobrot, toda Klepec se jih ni dotaknil.

»Škoda živali, če pogine,« so dejali.

»Čemu imamo na parniku zdravnika?« se je oglasil neki debeluh, ki mu je škorec najrajši odvezoval čevlje. »Morda ga lahko ozdravi.«

»Pa on je za ljudi, ne za živali,« se je oglasil nekdo.

»No, no. Se bo že nekaj razumel tudi na živalske bolezni.«

Prišel je zdravnik. Bil je še mlad, ves obraz se mu je smehljal. Počeni! je, ogledoval in tipal škorca. Celo v kljun mu je pogledal. Nato je premeril Lukca.

»Nesi ga za menoj!« mu je rekel.

Stopila sta v ladijsko lekarnico. Zdravnik je vzel neko steklenico in iz nje nalil nekaj kapljic v ozko, stekleno cevko. Prijel je škorca za glavo in mu odprl kljun. Lukec mu je pomagal. Počasi, kaplja za kapljo, je teklo zdravilo v ptičje grlo.

Škorec se je davil in se otepal. Ko je prišel do sape, je zakričal:

»Potep! Potep!«

»Kaj to pomeni?« je vprašal zdravnik.

»Vagabundo,« je povedal Lukec italijanski.

Zdravnik se je veselo zasmel.

»Odnesi ga! Jutri bo zdrav ko riba.«

Lucec je bil zdravniku neizmerno hvaležen za pomoč. Vso noč je sanjal samo o škorcju. Ob zori se je prebudil in prisluhnil. Vse je bilo tiho. Znova je zaspal. Iznenada ga je prebudilo iz spanja.

»Luka! Luka!«

Škorec je stal na odeji, obračal glavo in ga gledal zdaj z enim, zdaj z drugim očesom. Bil je videti zdrav. Lukec je iztegnil roke, ga zgrabil in ga od veselja privil na lice.

Parnik je priplul do morske ožine. Na obeh straneh je bilo videti zemljo. Na desni so na visokem bregu stale utrdbe. Na morski gladini je bilo vse pisano od ribiških ladij.

»To je Gibraltar,« je pojasnil Slokar. »Na desni je Evropa, a. na levi Afrika.«

Lukec je zijal. Afrika? To ime mu je vzbujalo vrsto pisanih podob in predstav. Puščave, gozdovi, velike reke in jezera. Zamorci, levi, tigri, sloni, žirafe in noji... Same čudovite, grozne, a vendar lepe stvari.

Afriško obrežje je bilo pusto in samotno. Niti sledu o levih, slonih in golih zamorcih s sulicami.

Škorec, ki je bil popolnoma ozdravel, je bil bolj razposajen kot prej. Družil se je s popotniki in pobiral besede vseh mogočih jezikov, kar jih je mogel ponoviti. Ni jemal samo posladkov, kradel je vse mogoče reči, kar se je le dalo zgrabiti s kljunom.

Lukec je vračal tatinsko blago in karal škorca. A ta se ni mnogo menil za to. Če je kateri izmed izseljencev pogrešil karkoli in ni mogel najti, naj je bila pipa ali knjiga, je dolžil škorca.

»Klepec mi je odnesel. Kje je Klepec?«

Klepec je bil vsega kriv. Lukcu to ni bilo po volji, ker je moral neprestano paziti nanj

Parnik se je oddaljil od Gibraltarja. Zopet je bila vseokrog sama voda...

Lukec je opazil, kako škorec venomer oprezuje okoli nekega gospoda, ki se je bil vkrcal v Marseillu. Vsak dan je bral iz neke debele knjige. Naočnike je hranil v živo pisanem, bleščečem tulcu, ki ga je polagal poleg sebe na klop.

Gospod je bil zamaknjen v branje, škorec pa je stal pred njim. Opazoval ga je zdaj z ene, zdaj z druge strani. Zanimal ga je zlat obesek na verižici. Morda tudi prstan na roki, ki se je ves lesketal... Poskočil je na klop in opazil tulec. V hipu ga je popadel s kljunom in zbežal. Z naglimi skoki jo je pobrisal v skrajni kot krova, da bi nemoten užival pisani plen.

Lukec je stopil za njim.

»Klepec, daj tisto sem!«

Škorec ga je bežno pogledal, nato je potresel z repom, kot bi hotel reči: »To pot me pa ne boš!« Poskušal se je skriti.

»Boš dal!« je sikal Lukec.

Nak, škorec je bil odločen, da tulca ne bo dal. Njegov bo. Stekel je s tulcem v kljunu in se ni več ozrl ne ustavil. Hitel je, ker je slišal Lukčeve korake tik za seboj, in skočil v notranjost parnika. Toda ni zavil ne v spalnico ne v jedilnico, temveč je krenil mimo kuhinje v prepovedani prostor. Že se je znašel

v temačnem hodniku, kamor je bila Lukca že enkrat gnala radovednost.

Naprej ni mogel. Vsa vrata so bila zaprta. Stisnil se je k steni, vrgel plen na tla in z nogo stopil« nanj.

»Daj sem!«

»Bedak!«

Klepec je bil svojeglav, ni maral popustiti. Popadel je tulec in se hotel z njim skriti za kupe vrvi, rešilnih pasov in platna.

Iznenada je odskočil, kakor da se je nečesa prestrašil. Izpustil je tulec, obračal glavo v temni kot in kričal iz vsega grla. Vpil je vse besede, kar jih je znal, oponašal vse živali, kakor da se je odprl zverinjak.

Lukec se je začudil. Kaj mu je? Klepec je planil h kupu platna in udaril s kljunom po njem. Nato je znova odskočil in se stisnil k steni.

Tedaj se je iz mraka, izpod platna, dvignila dolga, koščena roka. Skrčeni prsti so iskali, kakor, da bi hoteli zgrabiti škorca.

»Potepin! Bedak!«

Lukec še nikoli ni občutil take groze. Zakričal je iz polnega grla in koj zopet utihnil. Strah mu je vzel glas.

Strašna bela roka je izginila. Pod platnom se je nekaj zganilo. Prikazala se je glava, nato človek

do pasu. Bil je bled in ves razkuštran, grda kletev mu je priletela iz ust.

Lukčev krik so slišali prav v kuhinjo. Vstopil je častnik, za njim sta stala dva mornarja. Medtem se je neznanec ves izkopal iz kupa platna in rešilnih pasov, gledal srdito in si gladil sivo obleko.

Lukec ga je spoznal. Bil je možak, ki je bil po vrvi priplezal na ladjo. Spomnil se je dolgina. Obšel ga je tak strah, da je popadel škorca in tulec ter mimo mornarjev zbežal na krov

Lukec ni vedel, kaj vse to pomeni in se je ves prestrašen oziral okrog sebe. Dolgin je bil nekam izginil. Popotniki so se živo vznemirili. Sprva so le šepetali, nato so glasno govorili in pri tem pogledovali na Lukca in na škorca.

Prišel je neki častnik, poiskal Lukca in vzela s seboj Slokarja za tolmača.

»Jej, kaj si pa zopet naredil!« je vzkliknila mati.

Saj Lukec ni vedel, kaj je storil. Srce mu je razbijalo, ko je stal pred kapitanom ladje. Sprva ni našel glasu ne besede. Le polagoma se mu je razjasnilo.

Škorec je odkril popotnika, ki je bil brez voznega in potnega lista naskrivaj prišel na parnik. Skril se je in tako prebil dva dni. Zdaj so ga zaprli. V Lizboni ga bodo izročili policiji.

Lukec se je olajšan oddahnil. Skrivnost, ki ga je težila že več dni, se je sama od sebe razodela.

Ne vsa. Tega nihče ni vedel, kdo je neznancu pomagal priti na ladjo. Ta mu je bržkone tudi prinašal hrano. Toda že misel na dolginove ostre, preteče oči mu je branila, da bi govoril. Bal se ga je. Povedal pa je, kaj je videl v Marseillu.

»Pa zakaj nisi tega prej povedal?« ga je vprašal kapitan.

»Ker sem se bal... ker bi ne smel tja doli...«

Kapitan se je zasmejal.

»Tudi danes bi ne smel,« je dejal. »Pa je le prav, da si šel. Slepí popotnik — veš, tako pravimo tistim, ki se vtihotapijo na ladjo — je Portugalec. Hudodelec je, že dvakrat izgnan iz Amerike.« Vzel je iz listnice velik bankovec in ga položil pred Lukca. »To je zate, ker si ga odkril.«

»Saj ga je Klepec,« je rekel Lukec.

»Torej Klepec,« se je smehljal kapitan. »Ti si pa njegov gospodar. Le vzemi!«

Lukcu je kar plesalo pred očmi. Tako velikega bankovca še nikoli ni imel v rokah.

»Vidiš,« mu je rekel Slokar, »tvoj škorec je le nekaj vreden.

Medtem so bili popotniki že dobili kosilo. Marjeta je sedela pred štirimi krožniki in čakala. Ko se je Lukec vrnil, ga je pogledala, kakor da pričakuje nekaj hudega. Kaj so mu hoteli?

»To je zaslužil Klepec,« je dejal Lukec sijočega obraza in pokazal bankovec.

Marjeta je strmela. Kar ni mogla verjeti. Poslej ni več našla besede graje za škorca.

Po kosilu se je hotel Lukec nekoliko sprehoditi po krovu, ko je nenadoma trčil na dolgina. Prej je bil nekam izginil, a zdaj se je nenadoma prikazal pred njim. Bolščeče ga je gledal in stiskal ustnice, nato mu je pomignil z roko.

»Pridi z menoj! Ti bom nekaj povedal.«

Lukec se je preplašen ozrl. Prišlo mu je, da bi zavpil, a mu je strah pred dolginom zadržnil grlo. Noge so se mu šibile, vendar je ubogljivo stopil za dolginom.

Ta ga je potegnil v kot pri dimniku, kjer ju nihče ni mogel videti. Dvignil je težko, debelo pest in jo Lukcu pomolil tesno pod brado.

»Ali jo vidiš?« ga je vprašal s stisnjenimi zobmi in z grozeče priprtimi očmi. »Če le golsneš... če le zineš jo boš okusil..

Lukcu je bilo strašno pri srcu. Že po dolginovem glasu in očeh je spoznal, da se s tem človekom ni šaliti. Rekel bi bil kaj, a si še dihati ni upal.

»Zdaj veš,« je dejal dolgin, se obrnil in odšel.

Lukec je gledal za njim. Dolgo se ni ganil, kakor da je od strahu ves ohromel. Nato je stopil do ograje in se zagledal v valove. Od prestane groze so se mu solze nabrale v očeh.

Parnik se je znova približal suhi zemlji. Pred očmi se je prikazala Portugalska z glavnim mestom Lizbono. Velike palače, palmovi gaji in drevoredi.

Lukca to pot ni toliko zanimalo mesto, kolikor dva portugalska orožnika, ki sta prišla na krov. Odpeljala sta slepega potnika. Ta se je z brega še enkrat ozrl na krov. Bržkone po tovarišu, ki je stal ob ograji in gledal za njim. Lukcu se ni izpolnila vroča želja, da bi izstopil na Portugalskem tudi dolgin. Njegove grozeče poglede bo moral prenašati prav do Amerike.

Vstopili so novi popotniki. Bili so vsi zagoreli, s črnimi brki in lasmi. Lukčevo pozornost je vzbudila neka Španjolka, ki je bilo na nji vse temno, obleka in polt. Nosila je velike uhane, a čez pleča ruto z velikimi, rdečimi rožami. Neki sivolasi gospod, ki se je vkrcal z njo, jo je klical za senjorito — gospodično...

Ko se je parnik poslovil od evropskega obrežja, je nekam tiho postalo na krovu. Nekateri izmed popotnikov se je z otožjem za vedno poslavljal od starega sveta. Tudi Marjeta je zamišljena gledala na breg Evrope, ki se je oddaljeval bolj in bolj.

Suha zemlja je kmalu izginila, zopet je bila vseokrog sama voda, ki se je spreminjala v vseh

Lukčeva pozornost je vzbudila neka Španjolka

barvah. Daleč na obzorju se je prikazal parnik, ki se je kadil. Zatonil je v mrču.

Morje ni bilo več tako mirno kot prve dni. Valovi so bili zdaj večji, zdaj manjši. Zdelo se je, da naraščajo. Parnik je pozibavalo.

Marjeta je nenadoma pobledela in nekam odšla. Ko se je vrnila, je imela kaplje znoja na čelu.

»Kaj vam je?« se je prestrašil Lukec.

»Slabo mi je bilo,« je odgovorila.

Nebo se je prepreglo z oblaki. Nato se je znova zjasnilo. Sonce je žgalo vsak dan huje. Postalo je zadušno. Nekateri popotniki so molče sedeli in gledali predse. Bili so sredi oceana, bližali so se novi zemlji. Ali jih je mučilo domotožje? Ali jih je skrbela bodočnost? Nekateri so spali v senci pod platneno streho. Le redki so se pomenkovali ali celo šalili.

Dan, ko je bilo morje neizmerno tiho, a nebo jasno, brez oblačka. Vročina s soparo je vedno huje pritiskala. Ljudje so tihi, nekam poparjeni postopali okrog. Se škorec je postal klavrn, stisnil se je v senco in odpiral kljun.

Marjeta je z bolnim, motnim pogledom pogledala Lukca.

»Vode!« je dahnila.

Lucec ji je prinesel vode. Popila jo je tri požirke. Bilo ji je bolje, nasmehnila se je.

Deček je gledal na morje, v smer, v katero je plula ladja. Zagledal je črno piko v daljavi. Tudi

mornarji in nekateri popotniki so gledali v tisto smer. Pika se je raztegnila v črno liso.

»Ali je zemlja?« je vprašal Lukec.

»Ah, kje! Nevihta se bliža.«

Popotniki so postajali vedno bolj nemirni. Lukec se je spomnil vseh zgodb, kar jih je slišal o nevihtah na morju. Pretreslo ga je.

Iz črne lise je zrastle črna gora. Ta se je vzpenjala vedno višje na nebo. Iz nje so se užigali bliski. Zapihal je veter, morje je bilo vedno bolj razburkano, ladja se je vedno huje zibala. Veter je bil od hipa do hipa močnejši. V platneni strehi je plahutalo.

»Pojdimo!« je dejala mati.

»Še nekoliko bom ostal,« je rekel Lukec.

Obšla ga je drzna želja, da bi videl nevihto. Gledal je za materjo, ki je odhajala z omahujočimi koraki. Tudi škorec je odskakljal v spalnico in se stisnil pod posteljo.

Krov se je izpraznil. Bosonogi mornarji so tekali zdaj sem, zdaj tja in se bojevali z vetrom. Platneno streho so zčili in zvezali z jermeni. Pospravljali in pritrjevali so nekatere predmete, ki bi jih lahko odneslo v morje. Ni bilo slišati drugega kot šum vetra in klice.

Lucec se je krčevito držal za ograjo in strmel na morje. Črna gora se je raztegnila čez vse nebo. Le na vzhodu se je še svetilo za pas jasnine. Bliskalo se je vedno pogosteje, grom je pretresal

ozračje. Valovi so še vedno naraščali. Zdelo se je, da parnik pleše po holmih, ki se s šumom razbijajo ob njem in se penijo. Neki val je pljusnil tako visoko, da so debele kaplje priletele na krov. Tudi Lukca je oblilo po obrazu.

»Lukec! Lukec!«

Ozrl se je. Na stopnicah je stal Slokar in ga klical.

»Pridi! Ves boš moker. Veter te vrže v morje.«

Na krov so priletele prve deževne kaplje. Veter jih je zagnal s tako silo, da je Lukca zbolelo, kot da ga je nekdo z bičem oplazil po obrazu in po rokah. Odtrgal se je od ograje. Tedaj ga je zgrabila močna sapa in ga malone vrgla na spolzka tla. Neki mornar ga je zgrabil za roko in odvlekel do stopnic...

Potem je Lukec sedel na svoji postelji in gledal v okrogla okenca, ki so jih venomer zalivali zeleni valovi. Videti je bilo bliske, skoraj vsakemu blisku je sledil votel grom. Parnik se je zibal in poplesaval kot peresce. Lukec je imel občutek, da se bo zdaj zdaj pogreznil v morje.

Kljub grozi se je Lukcu zdela nevihta kot lepa, mogočna pesem. Vsi popotniki niso občutili isto kot on. Nekateri so mirno ležali, drugi so plašno gledali. Nato je bilo slišati stokanje. Morska bolezen.

Lukec je s skrbjo pomislil na mater. Pogledat bi šel k nji, a se ni upal skozi vrata. V glavi se mu

je vrtelo, mešalo mu je v želodcu. Vse je plesalo pred njim. Nič več mu ni bilo mar nevihte. Ne bi je mogel več občudovati. Ni čutil tresenja parnika, ki si je utiral pot skozi valove in škripal, kot da se lomi. Mrzle kaplje znoja so mu stopile na čelo. Nenadoma se je zgrabil za prsi in se nagnil čez posteljo... Imel je občutek, da bo umrl...

Tisti dan nihče izmed popotnikov ni šel k večerji...

Noč je bila huda. Ploha je ponehala, a veter ni jenjal. Valovi so bili še vedno visoki, ladja se je venomer zibala. Vso noč je bilo slišati stokanje in pridušene besede. Lukec se je z obema rokama oklepal postelje. Najrajši bi bil jokal, a se je preveč sramoval solz. Bojeval se je med spancem in slabostjo.

»Ali ti je zelo slabo, Lukec?« ga je vprašal

Slokar.

»O, da!« je zaječal Lukec.

»Jutri bo dobro. Najhujše je že prešlo.«

Tako dolge in težke noči Lukec še ni doživel.

Slednjič je začel ponehovati tudi veter, le valovi so še vedno izmivali tesno zaprta okenca. Zibanje parnika je bilo vedno šibkejše. šibkejše... Lukec je na pol mrtev zasnul in 'sanjal, da plava po morju in se bojuje z valovi in morskimi pošastmi.

Drugi dan je sijalo sonce. Po nebu so plavali redki beli oblaki. Zrak je bil svež. Morje še ni bilo mirno, a valovi so bili nizki, da se je parnik le še rahlo zibal.

Ljudje so polagoma prihajali na krov. Pretekla noč se je vsem poznala na obrazih. Bili so bledi in slabe volje. Drug drugemu so pripovedovali, kako so prenašali morsko bolezen. Kmalu je bilo slišati smeh. Nevihta je bila skoraj pozabljena.

Prikazal se je tudi Lukec s svojim škorcem. Bilo mu je že dobro, le neko omotično šibkost je še čutil v nogah.

Začudil se je, ker matere ni našel na krovu. Odšel je v spalnico za ženske. Dve popotnici' sta še spali na svojih posteljah. Tri so imele opraviti s svojimi kovčki. Matere ni bilo.

Stal je kot izgubljen.

»Kje je moja mati?« je vprašal.

Zenske so mu začele nekaj pripovedovati. Kazale so mu nekam skozi vrata.

Lukec jih ni razumel. Odšel je na krov in poiskal Slokarja.

»Matere ni nikjer,« je povedal.

Slokar je pomislil.

»Počakaj!« je rekel in odšel.

Lukec je čakal. Ni ga zanimal škorec ne Španjolka, ki se je bila že seznanila s Klepcem in ga klicala k sebi... Slokar se je kmalu vrnil. Imel je zresnjen obraz. Pomignil mu je, naj stopi za njim.

»Kje je mati?« je Lukec plaho vprašal med potjo.

»Bolna je.«

Lukcu so navrele solze v oči. Stežka se je ubranil joka, zaskelelo ga je pri srcu.

Stopila sta v bolniško sobo. Na posteljah sta ležali neka Italijanka in neka Portugalka. Na tretji postelji je vznak ležala mati, roke so ji počivale na odeji. Oči so ji bile na pol zaprte.

Ni opazila Lukca, ko je stopil k postelji. Dečka je grenko zaskrbelo in ni vedel, kaj naj stori, kaj naj reče. Rahlo jo je prijel za roko.

»Mati!«

Bolnica je odprla oči. Obrnila je glavo in pogledala sina. Blažen smehljalj se ji je razlil po obrazu.

»Lukec!«

»Mati, ali ste bolni? Hudo?«

»Malo,« je odgovorila s slabotnim glasom.

»Ali je bilo tudi tebi slabo?«

»Tudi,« je odgovoril Lukec, ki se mu je od tesnobe trgal glas. »Pa sem že dober... Saj boste — tudi vi — ozdraveli...«

»Bom. Seveda bom.«

Vstopil je zdravnik in šel naravnost do Marjete. Vprašal jo je, kako se počuti in .se ji nasmehnil. Mati ga je gledala z vprašujočim pogledom. Potipal ji je žilo in prisluhnil na njenih prsih.

Lukec je gledal od daleč. Ko je zdravnik preiskal še drugi dve bolnici, se je opogumil in pristopil.

»Saj — mati ne bo umrla?« je vprašal.

Zdravnik je pozorno pogledal Lukca. Spoznal ga je. Da, to je tisti deček, ki mu je ozdravil škorca. Vedel je tudi zgodbo o slepem popotniku. Nasmehnil se mu je in mu dal roko. Ker dečka ni razumel, mu je Slokar ponovil vprašanje. Zdravnik se je zresnil in Lukcu dolgo gledal v oči, kakor da razmišlja.

»Upam, da ne bo hudega,« je slednjič odgovoril. »Potrudil se bom, vse bom storil.«

In odšel je s Slokarjem.

Lukec je ostal pri materi. Sedel je k postelji in jo gledal. Mati ni smela govoriti, ni se smela razburjati. Zdaj pa zdaj ji je zastal dih, kakor da jo je ostro zbolelo v prsih. Nato je skozi na pol odprte veke zastrmela v strop. Kaj je razmišljala? Ali je trpela?

Zdaj pa zdaj se je ozrla po sinu. Vselej ga je dolgo gledala in se mu nasmehnila. Vrnil ji je nasmeh, ki pa je bil grenak.

Zdravnik je prihajal in zopet odhajal z zresnjenim obrazom. Nikoli ni rekel kake besede.

Prikazal se je tudi Lukec s svojim škorcem

»Lukec, kaj boš storil — če umrem?« je proti večeru vprašala mati.

Lukca je to vprašanje zapeklo v dno duše.

»Mati, saj ne boste...,« je zajechal in jo zgrabil za roko.

»Vem, da ne bom,« je s težavo rekla mati. »Toda recimo, da bi... Ti pojdeš k očetu, ne? Povedal mu boš: mati vas lepo pozdravlja... Umrla je..

Lukec ni mogel govoriti. Le prikimal je.

Vso noč je ostal pri nji. Ni čutil zaspanosti ne utrujenosti.

Odkar je živel, mu je bilo veselo pri srcu. Nikoli ni poznal velike žalosti ne skrbi. Tedaj mu je oboje težko leglo na dušo. Kaj bo, če umre mati? Ostal bo sam na širokem morju. Sam bo prišel v tujo deželo. Poiskati bo moral očeta. Ta ga bo vprašal: »Kje je mati?« Saj mu ne bo mogel odgovoriti.

Naredil se je dan. Marjeta je bila vsa nemirna, vedno bolj pogosto je pogledovala Lukca. Obraz ji je bil nekam spremenjen. Ni več spregovorila.

Italijanka in Španjolka sta bili medtem ozdraveli in zapustili sobo... Dan je bil lep, sončen, morje popolnoma mirno. Vročina je znova naraščala.

Proti večeru je Lukec sede zadremal. Ni vedel, koliko časa. je spal. Zbudil se je in se preplašil, kakor da je nekaj zamudil. Mati ga je gledala. Na njenih ustnicah je ležal rahel nasmeh.

»Lukec, truden si. Pojdi spat!«

Da, res. Bil je truden. Najrajši bi bil legel kar na pod in spal, spal. A ni se mogel ločiti od matere.

»Kako vam je?« jo je vprašal.

»Danes mi je mnogo bolje,« je odgovorila mati.

»Pojdi spat! Jutri bom vstala.«

»Ali res?«

»Res.«

Lukec je tedaj trdno verjel, da bo mati naslednje jutro že vstala. Preveč ga je premagoval spanec, da bi mogel še dlje vzdržati.

Že je bil pri vratih, ko ga je mati znova poklicala.

»Lucec!«

Ozrl se je.

»Pridi sem! Daj mi roko! Obljubi mi, da boš priden!«

Lukec ji je vse obljubil. Zakaj se mati tako

poslavlja? Neznansko čudno, tesno mu je bilo pri srcu. Mati mu ni nehala gledati v oči, ni mu nehala stiskati roke. Tako grenko se mu je nabralo v grlu, da ni mogel govoriti.

»Jutri zopet pridi!« je dejala skoraj tiho.

»Priden bodi! Ubogaj očeta!«.

Na vratih se je Lukec še enkrat ozrl. Mati je

gledala za njim... Odšel je v spalnico. Sklenil je, da ne bo zaspal. Samo malo bo zadremal, nato se bo vrnil k materi. Oblečen je legel na posteljo. V trenutku je trdno zaspal.

Ni se prebudil, ko je nastala noč in so popotniki prihajali spat. Drugi dan je sonce stalo že visoko na nebu, ko je odprl oči. Čutil, je, da si je nabral novih moči. V spalnici ni bilo nikogar. Ni vedel, ali je že novi dan, ali pa še ni nastala noč.

Odšel je na krov. Ni bilo več tako vroče kot prejšnji dan. Od juga je pihljala sveža sapa. Lukec se je zavedel, da je prespal vso noč in lep del novega dne. Spomnil se je matere. Ali mu ni rekla, da bo vstala? Ni je bilo na krovu. Zaskalelo ga je ob misli, da ga morda že dolgo pričakuje.

Že je hotel oditi k nji, ko je zagledal Slokarja. Ta je stal ob ograji, zamišljen gledal predse in kadil cigareto. Obraz mu je bil nekam zresnjen, skoraj strog. Ni se mu nasmehnil kot po navadi.

Ozrl se je po drugih sopotnikih. Vsi so ga gledali bolj z resnim zanimanjem kot prejšnje dni.

Lukca je čudno spreletelo. Ali se je mar kaj zgodilo?

»Lukec, pridi sem!« ga je poklical Slokar.

Stopil je k njemu, a je čutil, kako mu noge klecajo. Slokar je ogorek cigarete vrgel v morje.

»Pojdi z menoj!« mu je rekel.

Lukec je zaslutil nekaj hudega. Slokar ga je odvedel v neki kot, da sta bila čisto sama, daleč od ljudi. Obstal je in ga predirno pogledal.

»Daj mi roko!« mu je rekel: »Obljubi mi, da boš moško prenesel, kar ti bom povedal. Saj si že cel fant...«

Cel fant! Kar je Slokar govoril, je bilo tako čudno, da je Lukcu zastalo srce.

»Mati je umrla,« mu je povedal Slokar in ga ni nehal stiskati za roko.

Lukec je pričakoval nekaj hudega, a tega v prvem hipu ni mogel verjeti. Toda bilo je resnica. Materino težko, slovo prejšnji dan, sožalni obrazi to jutro — vse se je bridko ujemalo. Parnik, nebo, morje, ljudje — vse se je zavrtelo okoli njega. Iztrgal je Slokarju desnico in jo nesel na obraz. Ni mogel premagati solz. Same od sebe so mu začele teči po licih.

»Mati! Kje je mati?«

Slokar je stal nekaj trenutkov kot nem. Posvaljkal je novo cigareto, a jo je zopet vtaknil v žep.

»Pojdiva k nji!«

Šla sta. Med potjo se je Lukec nekoliko ovedel iz žalosti,

»Kdaj je umrla?« je vprašal.

»Ponoči.«

»Zakaj me niste poklicali?«

»Saj sem tudi jaz izvedel šele zjutraj.«

Mati je ležala na ozkem, belem ležišču. Ob vzglavju ji je gorela luč. Bila je voščeno bleda, mirna. Oči so se ji skozi na pol odprte veke še zmeraj

upirale nekam v strop. Na licih ji je ležal medel nasmeh.

Lukec je obstal ob nji. Noge so se mu zatresle, roke so mu bile kot odrevenele, da mu je klobuk padel na tla.

»Mati!« je zaječal.

Toda mati ga ni več slišala. Ni se mu oglasila. Le smehljala se mu je, kakor da ga s tem nasmehom vprašuje: »Saj boš priden?« Obljubljal ji je v srcu: »Priden, priden, priden!« Toda mati se ne bo več veselila njegove pridnosti. Bila je mrtva. Nikoli več se ne bo prebudila.

Zgrabil bi jo bil za roko, jo objel, a si ni upal. V prsih mu je pričelo drhteti, planil je v glasen jok. Tedaj se tega ni več sramoval.

Bil je lep dan, sonce je žarko sijalo, ko je bil pogreb. Udeležili so se ga skoraj vsi popotniki, da izkažejo rajnici zadnjo čast.

Trupla niso zabili v krsto. Zašili so ga v vrečo, ki so jo obtežili s kamenjem. Mornarji so bili pogrebci. Vrečo so položili na desko, ki so jo naslonili na rob ladje. Poleg sta bila tudi kapitan in zdravnik.

Vsi pogledi so bili uprti v Lukca. Komaj se je zavedel, kaj se godi, vse je bilo tako čudno. Ali je res, da mati mrtva leži v zašiti vreči?

Morje je pljusvalo ob bok ladje in šumelo. Zdelo se je, da željno čaka trupla, katerega bo za vedno zagrnilo.

»Matil« je zaječal

Duhovnik je izmolil kratko molitev, nato je trikrat poškopil mrliča. »Počivaj v miru!« Mornarji so na enem koncu dvignili desko, da se je vreča s truplom zganila in zdrčala v valove...

Popotniki so pogledali čez krov. Valovi so objeli vrečo, platno je bilo videti le še za trenutek, nato je izginilo. Na mestu, kjer je truplo padlo v vodo, so vstale bele pene. Ladja se je naglo pomikala od groba.

Lukec je tiho jokal. Tudi nekatere ženske so si brisale solzne oči. Španjolka se ni mogla premagati, objemala je Lukca.

»Ubogí fant!« je govorila. »Ubogí fant!«

Ljudje so se razšli. Lukec je še dolgo ostal na mestu. Ni več jokal. V bližini je stal Slokar, ki se mu je približal.

»No, zdaj pa le pojdiva!«

Lukec je ubogal. Odšla sta.

Deček ta dan ni imel veselja do kake stvari, nič ga ni moglo raztresti. Posedal je v kakem kotu, gledal predse in turobno razmišljal. Mati mu je vsak trenutek stala pred očmi. Mislil je tudi na očeta. Kako ga bo našel? Bil je sam. In ko ga bo našel, kako mu bo povedal, kaj se je zgodilo? To bo najteže.

Pritekel je škorec.

»Luka! Luka!«

Lukec ga je pogledal. Tisti trenutek ni imel živega bitja razen njega. V trenutku popolne osamelosti in osirotelosti mu je bil škorec edini prijatelj. Božal ga je in mu govoril;

»Klepec, mati je umrla... v morje so jo vrgli... v morje ...«

Škorec ga je pametno, sočutno pogledal. Čutil je, da se je dečku nekaj zgodilo. Ni bil tak kot po navadi.

16

Po materini smrti je nastalo za Lukca čisto novo življenje. Ostal je sam, čisto sam. Ni bilo časa za obup in kisanje. Parnik se je bližal novi zemlji. Kmalu bo stopil na suho in si bo moral sam pomagati, kot bo vedel in znal.

Popotniki so. mu izražali sočutje ne le z besedami, temveč tudi z darovi. Celo Brontolon je bil segel v mošnjicek in mu dal srebrnik. Pred Lukcem so ležale reči, ki bi bile razveselile vsakega dečka. A njega niso mogle razveseliti. Darovi mu niso mogli nadomestiti matere. Le počasi se mu je zopet vrnil nasmeh na ustnice.

Dan prej kot je parnik pristal v Rio de Janeiru, mu je rekel Slokar:

»Sam boš ostal; biti moraš mož. Povej, kaj boš storil?«

Mož? To je Lukcu ugajalo. Dvignil je glavo.

»Poiskal bom očeta.«

»Prav. A to bo težko zate. Buenos Aires je veliko mesto, ti pa ne znaš jezika. Ali vama je oče poslal naslov kakega človeka, pri katerem naj se zglasita?«

»Da,« je odgovoril Lukec in potegnil listek iz žepa. »Tu je.«

Slokar je prebral naslov nekega Primorca, ki je imel v Buenos Airesu krčmo.

»Prav. To je dobro. Tam se zglesi. Se bo že našel kdo, ki te popelje na parnik ali na vlak, ki vozi v Parana. In glej, da ne izgubiš papirjev in denarja! Ne zaupaj nikomur! Le to me skrbi, kako se boš znašel v velikem mestu.«

Lukec je skomizgnil z rameni.

»Španjolka se pelje v Argentino kot ti,« je dejal Slokar, ko je pomislil. »Poprosil jo bom, da ti pomore. Ali ti je prav?«

Da. Lukec je bil zadovoljen. Španjolki je zaupal. Vso pot od Lizbone se je zanimala zanj in za škorca. Ta jo je že klical: »Seniorita, seniorita,« kot ga je naučil Lukec...

Prikazala se je Brazilija. Zarja je pravkar vstala, ko je parnik zavil v zaliv. Nebo je trepetalo od prozorne beline. Proti zapadu so se raztezale verige gora. Rio de Janeiro. Mesto se je vleкло na dolgo in široko v neskončno daljavo.

Brontolon je segel v mošnjček in mu dal cekin

Lukcu je bilo tesno v duši, ko se je poslavljajal od Slokarja. Toplo sta si stisnila roke.

»Srečno najdi očeta!«

Lukec je le nekaj izjecljal. Četudi mu je bilo grenko, se je vendar nasmehnil, ko je škorec Slokarju za slovo odvezal čevelj.

Vzel je Klepca na ramo in gledal na obrežje. Slokar je sedel v kočijo, se zadnjič ozrl po parniku in zamahnil z roko. Deček je dvignil škorca in klical po goriški navadi:

»Adijo! Adijo!«

»Adijo!« je ponovil škorec.

Pot iz Brazilije v Argentino, ki je trajala dva dni, je naglo potekla. Da bi se s čim zamotil in premagal črno tesnobo, se je Lukec igral s škorcem. Učil ga je izgovarjati: »Jaz sem Lukov Klepec.« Besede so bile težke, šlo je počasi, nazadnje se je ptič razjezil: »Bedak, Potepin!«

Zadnji dan vožnje je prišel kapitan in vprašal, kdo bi bil pripravljen poskrbeti za Lukca, ko se bo izkrcal.

Ponudil se je Brontolon. Lukec je vprašujoče pogledal Španjolko.

»Sva se že midva domenila,« je rekla senjorita. »Peljala ga bom k nekemu rojaku, čigar naslov ima s seboj. Če ga ne najdeva, ga bom pospremila na vlak ali na parnik, ki gre v Parana.«

Lukec je Španjolki zaupal

»Vam ga zaupam,« je dejal kapitan.

Za slovo je Španjolki in Lukcu segel v roko. Hotel je pobožati tudi škorca, a ta je odskočil in ga ozmerjal z bedakom.

17

Prikazalo se je argentinsko obrežje, parnik je zavil v širok zaliv. V pristanu se je prerivala množica ljudi. Popotnikov se je polastil nemir, pripravljali so se za izkrcaje. Tudi dolgin in Brontolon, ki se nista več zmenila za Lukca in škorca, sta že čakala s prtljago pri nogah.

Lukcu je bilo toplo, a obenem grenko v duši. To je torej dežela, kjer ga pričakuje oče? Konec poti. Težila ga je le misel na mrtvo mater.

Ulovil je škorca in ga stlačil v tičnik. Ptič se je branil nove ječe. S kljunom je ščipal rumeno žico in silil skozi mrežo.

»Bedak!« je vreščal. »Jaz sem Lukov Klepec!«

Lukec je s senjorito in škorcem stopil na breg nove zemlje. Španjolka je najela avto. Vozili so se skozi pisano množico ljudi in vozov, križem po ulicah in slednjič obstali pred široko, enonadstropno hišo. Nad vrati je visel napis: »Gostilna pri Črnem kosu«. Zraven je bil naslikan črn kos, ki vtika kljun v kozarec vina.

Lukec in senjorita sta vstopila in se znašla v pivski sobi z dvema vrstama belo pogrnjenih miz. Pivnica je bila prazna, brez gostov. Za točilnim pultom se je dolgočasila črnolasa natakarica, domačinka, zakaj s senjorito sta se dobro razumeli. Premerila je po vsem videzu Lukca in škorca in odšla klicat gospodarja.

»Zdaj si med rojaki,« je rekla Španjolka v slabi italijanščini in Lukcu položila roko na ramo. »Kmalu boš našel tudi očeta...«

Vstopil je krčmar, visok, malce rejen možak. Oči so mu živahno, zvedavo vrtale v človeka. Senjorita mu je usula koš besed v španščini.

Lukec ni nič razumel, kaj govorita. A vedel je, da gre beseda o njem in njegovi nesreči, zakaj krčmar ga je sočutno pogledoval.

»Hvala,« je dejal Lukec italijanski, ko mu je Španjolka za slovo stisnila roko in mu voščila srečo. Hotel je še nekaj reči, a ker ni našel primernih besed, je dostavil le: »Adijo!«

»Adijo! Adijo!«

»Kako ti je ime?« ga je vprašal krčmar, ko sta bila sama. »Lukec? Kaj pa nosiš v kletki! Škorca?«

»Da.«

»Prav od doma si ga prinesel? Tu bi lahko dobil papigo, raca na vodi... Moje ime je Peter Vodopivec. Vipavec sem kot ti. Že nekaj let sem tu... Marko,« se je obrnil do črnolasega, zajetnega

možička, ki je pravkar vstopil in na gosto mežikal z očmi. »Ta je tisti deček, na katerega čakaš.«

»A ti si tisti fant?« je rekel Marko in se ozrl okrog. »Kje je pa mati? Saj vendar nisi sam prišel?«

To je bilo tisto, česar se je Lukec najbolj bal. Vedno znova pripovedovati, kaj ga je doletelo na potu. Že sama misel na rajno mater mu je bila prebridka.

To pot mu ni bilo treba odpreti ust. Vodopivec mu je priskočil na pomoč. Njegovo zgodbo je bil izvedel- že od senjorito, zdaj jo je Marku povedal v španščini.

»Ivana bo hudo zadelo,« je dejal slovenski, ko je končal.

Z Ivanom je mislil Lukčevega očeta.

»Hujše bi ga ne moglo zadeti,« je pritrdil Marko in meril Lukca. »Očetu sem obljubil, da te pospre-
mim do Parana, kamor sem namenjen,« je dejal. »Že od včeraj te čakam. Jutri zarana odhaja parnik.«

»Luka! Potepin! Bedak!«

Škorec, ki se mu je zdelo za malo, da se nihče ne zmeni zanj, je začel razgrajati kot kak paglavec.

»Glej ga, kljukca, kako je hud!« se je zasmel Marko. »Spusti ga, da se naskače!«

Klepcec je vesel skočil iz kletke in začel stikati po vseh kotih.

Krčmar, Marko in Lukec so se pogovarjali prav do večera, ko so začeli prihajati gosti. Z majhno

izjemo nekaterih Italijanov in kreolov so bili sami Slovenci. Vodopivec je vsakemu novemu gostu predstavil Lukca kot nekako čudo.

»Vidiš mladega Slovenca. In Vipavec je povrhu. Sam hodi po svetu. Pa škorca je prinesel s seboj...«

Lukec jim je segal v roke. Bili so sami Primorci, ki so prišli v Argentino s trebuhom za kruhom. Nekateri so bili tudi pobegnili pred fašisti. Gledali so dečka, ki jim je vzbujal živ spomin na domovino. Odgovarjati je moral na številna vprašanja, kako je doma. In vedno znova je moral ponavljati svojo zgodbo. Ni zamolčal, kako je bil škorec odkril slepega popotnika. Njegovo pripovedovanje je vzbujalo sočutje, začudenje in smeh.

Škorec je dobil večerjo in uganjal burke. Ponovil je vse besede, ki jih je bil prinesel z Vipavskega, poleg tistih, ki jih je bil pobral med potjo. Ko se je naveličal in utrudil, se je umaknil v temen kot za točilno mizo in zaspal.

Zapeli so slovensko pesem... Lukcu je bilo, kakor da ni v daljni Ameriki, temveč doma, na Vipavskem. A doma slovenska pesem ni bila tako glasna, saj so jo peli samo naskrivaj.

Premagala ga je utrujenost, glava mu je zlezla med ramena. Poslovil se je od rojakov, ki so mu želeli srečno pot in legel. Nekaj časa mu je govorjenje in petje od spodaj kot iz velike daljave

prihajalo na uho. Nato je vse zatonilo, šum mesta in luči na ulici, še misel, da mora naslednje jutro zarana na noge.

18

Parnik, s katerim sta se Marko in Lukec vozila v Parana, je bil stara škatla z enim dimnikom. Sonce še ni vstalo, ko je zatulil in se začel oddaljevati od brega. Lukec je mahal v slovo Vodopivcu, ki je stal na pomolu.

»Zbogom!«

»Zbogom! Pozdravi očeta!«

Buenos Aires se je oddaljil. Tu pa tam so stale skupine gosposkih hiš med zelenimi gaji. Reka La Plata, po kateri so se vozili, je bila široka, neizmerno široka.

Na krovu so med prtljago sedeli temnopolti in črnelasi popotniki, moški, ženske in otroci. Vozili so se na sever, nekam v daljne, divje kraje. Lukec se jih ni mogel nagledati. Tu ni bilo prijaznega kapitana ne zdravnika ne Slokarja ne Španjolke. Če bi se ne vozil z njim Marko, bi se mu zdelo, da je čisto sam in zapuščen sredi tuje zemlje.

Marko je sedel na svojem zaboju, ki ga je vlačil s seboj namesto kovčka, si venomer zvijal cigarete in kadil. Pri tem je na gosto mežikal, kakor da ga prevelika svetloba ščemi v oči. Bil je le redkih besed; zdelo se je, da neprestano nekaj razmišlja.

Lukec je gledal na breg, mimo katerega se je počasi pomikal parnik. Tudi njemu so prihajale misli. Najprej na mater. V trenutku, ko se je bližal svojemu cilju, mu je bila njena smrt trojno bridka. Potem je mislil na očeta. Ali ga bo našel doma? Ali živi med takimi ljudmi, kot so sedeli na krovu? Kako mu bo povedal, da je mati umrla? Le kako mu bo to povedal!

Vzdihnil je tako glasno, da se je Marko vprašujoče ozrl po njem.

Škorca ni izpustil iz kletke. Bal se je, da mu kateri na videz na pol divjih popotnikov kaj ne naredi. Lahko bi mu tudi kjerkoli skočil na breg, ker se je parnik pogosto ustavljal.

Klepec se je sprva srdito usajal, nato ga je pogledoval zdaj z enim, zdaj z drugim očesom in se mu prilizoval.

»Luka! Luka!«

Ker tudi to ni zaleglo in je Lukec ostal gluha, se je stisnil v kot kletke. Stal je s povešeno glavo, kakor da kdo ve kaj razmišlja.

Pred Lukčevimi očmi so se od ure do ure odgrinjale nove pokrajine. Parnik je tulil. Možje na krovu so kvartali in vpili drug na drugega, kakor da se hočejo pobiti. Kadar so ob reki zagledali kako divjo žival, so s samokresi streljali nanjo.

Čez dan je sonce toplo prigrevalo. Z nočjo je vstal izza gozdov isti mesec kot na Vipavskem. In

iste zvezde so sijale, isti veter je pihljajal... Popotniki so polegli kar po krovu in se zavijali v svoje plašče in plahte. Tudi Lukec je legel na odejo, ki jo je Marko pogrnil po podu. Dolgo je gledal v zvezde, v žareče oko Markove cigarete, preden mu je spanec zatisnil oči...

Reka se je ožila, a je bila še vedno zelo široka. Izginili so palmovi gaji in gozdovi, prikazale so se obširne, s travo porasle ravnine. Na njih so se pasle velike črede govedi.

»Pampa,« je dejal Marko in pokazal na ravnino.

»Pampa? Kaj je to?«

»Velike ravnine pašnikov se tako imenujejo. Poznam jih. Tudi tu sem že bil.«

»A? Za pastirja?«

»Ej, da — za pastirja,« je odgovoril Marko. »Vse sem že poskusil. Zdaj na sever, zdaj na jug, venomer na poti. S tvojim očetom sva delala v Buenos Airesu v isti tovarni. Zdaj me je povabil v Parana, pa grem tja. Vedno iščem česa boljšega.«

Marko se je zdel Lukcu čuden, nenavaden človek. Saj je tudi bil. Doma od nekod s Tolminskega je še pred očetom prišel v Argentino. Mučilo ga je domotožje in nemirna kri, nikjer ni imel obstanka.

Prikazalo se je večje mesto.

»Santa Fe!« so vzkliknili popotniki.

Po kratkem pristanku je parnik krenil na drugi breg. Iz drevja na obali se je odkrilo drugo mesto.

»Parana!« je zaklical kapitan s svojega mostiča.

»Parana!« je ponovil škorec.

»Tu sva,« je dejal Marko in si naložil zaboj na ramo.

Lukey je z radovednostjo, a obenem z rahlo tesnobo v srcu gledal na hiše in na tovarniške dimnike. Tu bo našel očeta? Tu bo njegov novi dom brez matere? Od ganotja so se mu ovlažile oči.

19

V pristanišču je Marko najel starinsko kočijo, da ju popelje do očetovega stanovanja. Na obeh straneh ceste so se vlekli dolgi zidovi tovarn in skladišč. Oče je stanoval v predmestju, v eni izmed hišic, ki so jih oklepali vrtiči z mladimi drevesci in zelenjadnimi gredami.

Pozvonila sta na železnih vrtnih vratih. Odprla sta jima neki starec in starka, don Pedro in donja Marija, oba temne polti in kot oglje črnih oči.

»Tu stanuje Ivan Brajnik, ne?« je vprašal Marko.

»A, don Juan!« je starček pokazal brezzobe čeljusti. »Ali je ta tu njegov sin?« je pokazal na Lukca. »Pričakuje ga, seveda. Pravkar se je vrnil z dela. Počiva. Vstopita! Vstopita!«

Stopili so v vežo. Lukec od vseh gostih besed nobene ni razumel, a je razumel, da sta prav prišla.

Tu stanuje oče? Oziral se je, kakor da pričakuje, da se bo prikazal skozi ta ali ona vrata. Ni ga bilo.

»Kje je oče?« je vprašal Marka.

»Pravijo, da je doma. V podstrešnici stanuje. Kar po stopnicah, pa potrkaj!«

»Luka! Bedak!« je zavpil škorec, že do grla sit svoje ječe. »Potepin!«

»O, jej!« je vzkljnila donja Marija. »Ta ptič pa govori kot papiga.«

Lukec je medtem odšel po stopnicah. Srce mu je nemirno tolklo, ko je stal pred vrati. Še trenutek, pa bo zagledal očeta. Ali je še vedno tak, kot ga je poznal pred leti? Z gostimi, kostanjevimi lasmi, košatimi brki in toplim smehom v očeh.

Potrkal je in vstopil nekam plaho, v napetem pričakovanju. Oče je golorok stal ob postelji, s katere je pravkar vstal. Imel je iste lase kot nekdanj, le brki so mu bili manjši in v obraz ni bil več tako zagorel.

Za hip sta se samo gledala, nato sta se drug drugemu nasmehnila, zaiskrile so se jima oči.

»Lucec!«

»Oče!«

Prisrčno sta se objela.

»Glej, kako si medtem zrasel,« je dejal oče, držal Lukca za ramena in ga gledal. »Kje pa je mati? Spodaj? Ali je zdrava?«

Za hip sta se samo gledala

Lukec se je zresnil in ves pomračil. Kako naj očetu pove resnico? Tega trenutka se je najbolj bal 'Se drugim ljudem mu je bilo težko govoriti o tem a očetu najteže. Če bi bil vsaj Marko z njim, da bi mu pomagal.

»Saj saj mati ni prišla,« je izjecljal, brada mu je krčevito zatrepetala.

Oče ni vedel, kaj naj si misli.

»Ni prišla? Kje pa je ostala?«

Lukec je dal roko na oči, premagal ga je jok.

»Umrla je... Na morju... V vodo so jo vrgli.

Oče je na široko odprl oči, ustnice so mu zatrepetale. Z roko si je segel na čelo, kakor da si briše mrzel znoj, ki ga je obliil. Sesedel se je na posteljo in molčal. Nekaj časa je strmel predse, kakor da premaguje bolečino.

Vsa leta je neprestano mislil na Lukca in na Marjeto. Težko mu je bilo, ker ju tako dolgo ni mogel poklicati k sebi. Zdaj se je za silo uredil in ju pričakoval z radostjo v srcu. Mislil je, da bodo skupaj živeli, a se mu je na mah vse podrlo.

Lukec je gledal očeta, a solze so mu kar same od sebe tekle po licih. Bilo mu je že tako težko, a še stokrat teže zaradi očetove žalosti.

Vstopil je Marko in z enim pogledom premeril očeta in sina.

»Ivan, samo sina sem ti pripeljal,« je rekel s tresočim glasom.

»O, Marko!« je zajechal oče, ko je znancu stisnil roko. »Hvala ti vseeno!«

»Hudo te je zadelo, vem..

Marko je bil videti trd človek, a ga je vendar ganilo, da mu je vzelo besedo.

»Ne vem, zakaj sem se toliko mučil,« je rekel oče s tegobo v glasu.

»Saj imaš sina. Poglej ga, kakšen junak! Sam si upa po svetu.«

Oče je pogledal Lukca. Ni se mu še mogel nasmejniti, le za spoznanje se mu je uvedril obraz.

»Povej, kako je bilo!« je rekel. »Pripoveduj!«

Lukec je vse povedal in opisal, kakor je vedel in znal.

»Kaj ti je vse rekla mati, preden je umrla?«

»Da naj vas lepo pozdravim... In da vas moram ubogati...«

Oče je objel sina in ga stiskal iz ljubezni in žalosti. Ej, Lukec, Lukec! Edini mu je ostal na svetu. Tudi Lukec ni imel nikogar razen očeta.

Tedaj je škorec pristopical skozi priprta vrata. Marko ga je bil izpustil, da se je svoboden sprehajal po hiši. Pogledal je Ivana z enim očesom, poskočil Lukcu na čevelj.

»Luka! Potep!«

»Kaj pa ta?« je vprašal oče. »Ali je Klepec?«

»Da. S seboj sem ga prinesel.«

Oče se je medlo nasmehnil.

»Vidiš, zdaj sva sama,« je rekel. »Mislil sem, da bomo trije, a sva ostala le midva. Skupaj bova živela. Ti se boš učil, nato bova tudi skupaj delala. Ne?«

»Da.«

»Da me moraš ubogati, ti je dejala mati? Saj me boš ubogal, ne?«

»O, da.«

Lukcu je bilo iznenada, kot da je vse ohlapnilo v njem. Prevzemala ga je smrtna utrujenost in omotica. Opotekel se je in se sesedel na stolicu.

»Kaj ti je?« ga je vprašal oče. »Ali si bolan?«

»Ne vem. Tako čudno mi je. Zdaj mrzlo, zdaj vroče.«

In res so mu zašklepetali zobje, tresla ga je groznica.

»Da mi še ti ne zbolíš!« je vzkliknil oče. »Še tebe naj izgubim!«

»Pretrudil se je,« je dejal Marko. »Preveč je bilo zanj. V posteljo mora, da se spočije. Kmalu mu bo bolje.«

Marko in oče sta ga slekla in položila na posteljo. Zaprl je vročične oči in se tresel pod odejo. Bilo mu je, kakor da ga zalivajo vroči valovi...

Lukec je bil zbolel. Telesni in duševni napori, ki jih je preстал, bi bili zlomili še tako krepkega dečka. Že od Buenos Airesa ga je držala na nogah le misel, da bo kmalu našel očeta. Našel ga je, tedaj se mu je iztekla poslednja kaplja moči.

Tresla ga je vročica, da so mu šklepetali zobje. Utonila mu je misel na očeta, na vse, imel je eno samo željo, da bi spal, spal. A spal je le na pol. Zdelo se mu je, da se zamotava v pisane podobe kot v klobec. Ni ločil resnice od blodnih sanj.

V sobo se je izmuznil škorec in skočil na posteljo. Ni se dal odpoditi. Stopal je po Lukčevih nogah, nato po trebuhu in mu obstal na prsih. Nagnil je glavo in mu zvedavo pogledal v vročični obraz.

»Luka!«

Bolnik se mu ni oglasil:

»Luka! Potep!«

Deček je kot v sanjah zaslišal škorcev glas in narahlo odprl oči. »Klepec,-« je zašepetal. »-Kle-pec...

In se znova izgubil v blodnje.

Ko je škorec videl, da se Lukec ne zmeni zanj, mu je pokazal rep in skočil na pod. Odšel je iz sobe.

Ivan ga je našel pred vrati, ko je žalosten povešal kljun. »Ali si žalosten?« ga je vprašal.

Klepec ga je pogledal in odskakljal po stopnicah v vežo. Tisti in naslednji dan ga nihče ni slišal vpiti.

Lukec se je prebujal za kratke hipe, a se je vedno znova izgubljal v blodnje. Prišel je zdravnik, ki ga je pretipal in preiskal ter nekaj govoril v španščini. Nato se mu je zdelo, da vidi donjo Marijo, ki mu v žlički ponuja zdravil in se mu široko smehlja. Oče mu je dvignil glavo in mu ponujal čaj. Popil ga je nekaj požirkov, nato je zopet omahnil na blazino.

Pretekel je dan, dva, da ga je popustila drhtavica. Pogreznil se je v zdravo, trdno spanje...

Odprl je oči in se začudil. Kje je? Kaj se z njim godi? Po drobcih se mu je vračal spomin. Bil je pri polni zavesti, le neznansko šibek in žejen. Žejen! Skozi okno je sijal tako svetel dan, da ga je ščemela svetloba. Dvignil je blede, suhljate roke in jih ogledoval kot čudo.

V sobi ni bilo nikogar. Vrata so bila priprta. Po cesti je ropotal voz, iz daljave se je oglašal, lajež.

Poskusil se je dvigniti, a je bil tako oslabel, da so mu od napora kaplje potu stopile na čelo. Znova je legel. Postelja je žalostno cvrknula pod njim.

Tedaj se je nekaj zganilo v kotu sobe in zacepetalo po podu. Nekaj črnega je priletelo na posteljo. Škorec! Nagnil je glavo kot vselej, kadar je kaj napeto opazoval.

Lukcu je zadrhtelo srce. Iztegnil je roko in ga pobožal.

Klepcu je bilo hudo po Lukcu, ki je samo ležal in se ni zmenil zanj. Ko je znova začutil njegovo roko, mu je poskočil na prsi in od veselja zaplesal.

»Luka! Potep! Krjav!«

Lukec se je od veselja zasmejal.

Klepčev krik in Lukčev smeh sta privabila donjo Marijo. Tiho je prišla in pokukala skozi vrata. Poleg očeta ni nihče tako skrbel za bolnika kot ona. Deček, ki je izgubil mater, se ji je iz srca smilil. Ko je videla, da se Lukec smehlja, se od veselja ni mogla vzdržati solz.

»Ali si zdrav?« ga je vprašala in mu položila dlan na čelo. »Kaj bi rad?«

»Čaja,« je rekel Lukec, četudi ni razumel, kaj ga ženska vprašuje. »Čaja. Piti,« je pokazal na usta.

Donja Marija je razumela kretnjo in stekla skozi vrata. Prinesla mu je čaja. Pil ga je v dolgih, hlastnih požirkih. Čutil je, kakor da se mu z vsako kapljo vračajo moči.

Nastal je večer, ko se je oče vrnil z dela. Že od daleč so mu klicali veselo novico. Lukec ga je slišal, kako naglo teče po stopnicah. Ko je vstopil v sobo in sedel k njemu na posteljo, ga je z nasmehom pozdravil. »Kako ti je, Lukec?«

»Dobro. Bolan sem bil, ne?«

»Da, bolan. Da ti je le bolje!«

Lukec se je nasmehnil, a se mu je iznenada zresnil obraz.

»Oče,« je dejal, »ali še ne bi rajši odpeljala domov?«

»Kam — domov? Na Vipavsko?«

»Da.«

Oče se je zavzel in se bridko zresnil. Tega ni pričakoval. Že prej si je rahlo očital, da je on kriv ženine smrti. Sinove besede so se mu kot trn zapičile v srce. Kasno je bilo, da se je Lukcu, ki si je tako želel videti tuje, divje kraje, že na prvi pogled zamerila tujina. Iz oči mu je gledalo domotožje. O, da, tu ni tako kot na Vipavskem! Tudi on je marsikaj doživel. In vendar ni mogel delati drugače...

Lukec je gledal očeta, ki je dolgo molčal.

»Nekaj let ostaneva tu,« je slednjič spregovoril. »Doma za nas hi kruha. Ko dovolj zasluživa, da bova tudi doma lahko živela, se vrneva. Ali ti je prav tako?«

»Da.«

»Morda se vrneva še prej,« je nadaljeval oče. »Vem, da nama tu ne bo lahko. A tudi doma ni lahko. Če bo kdaj drugače, takoj odrineva na pot. Saj razumeš?«

»Da.«

Lukec ni vsega razumel. Bil je še premlad, da bi vedel, kaj očeta teži ob misli na domovino. Le zdelo se mu je, da razume... Gledala sta se, oče in sin, in se drug drugemu toplo nasmihala.